

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

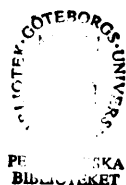
1041059198

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

Kursplaner för obligatoriska särskolan

Beställningar till:
Fritzes Kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08-690 91 90
Orderfax: 08-690 91 91
E-post: order.fritzes@liber.se
Internet: www.fritzes.se

Kursplaner för obligatoriska sårskolan
Upplaga 1
ISBN 91-38-31955-1
Omslag: Fredrik Sandström/Pangea design AB
Grafisk formgivning: Pangea design AB
© Skolverket och Fritzes
Tryck: Edita Västra Aros, Västerås 2002

Innehåll

Inledning 5

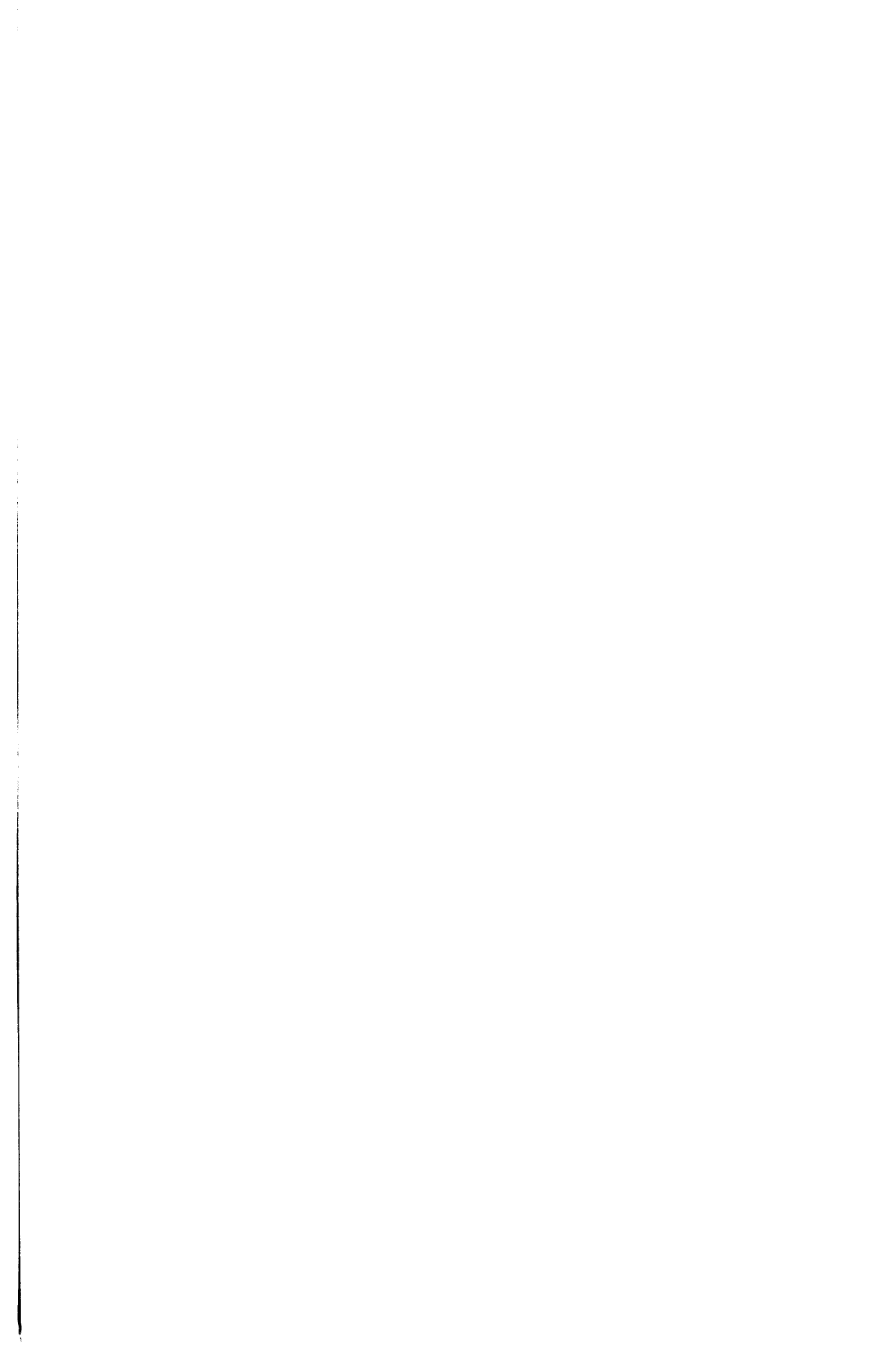
- Kursplaner 5
- Intyg och bedömning 7

Kursplaner för grundsärskolan 9

- Bild 9
- Engelska 12
- Hem- och konsumentkunskap 14
- Idrott och hälsa 18
- Matematik 21
- Modersmål 24
- Musik 26
- Naturorienterande ämnen 29
- Samhällsorienterande ämnen 35
- Slöjd 40
- Svenska 43
- Svenska som andraspråk 46

Kursplaner för träningskolan 49

- Estetisk verksamhet 49
- Kommunikation 53
- Motorik 56
- Vardagsaktiviteter 59
- Verklighetsuppfattning 62

Inledning

Kursplaner

Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan.

Grundläggande bestämmelser om obligatoriska särskolan återfinns i skollagen och särskoleförordningen. Den obligatoriska särskolan omfattar två parallella former, grundsärskolan och träningskolan. Elever i obligatoriska särskolan har skolplikt i nio år. De har dock rätt till ett frivilligt tionde skolår för att bredda eller fördjupa sina kunskaper.

Genom läroplanen anger regering och riksdag de grundläggande värden som skall prägla skolans verksamhet och de mål och riktlinjer som skall gälla för skolarbetet. Där finns också särskilda mål för varje skolform. Vid sidan av dessa föreskrifter för skolans verksamhet finns kursplaner. Dessa är bindande föreskrifter som uttrycker de krav staten ställer på skolans undervisning i olika ämnen och ämnesområden.

Kursplanerna för grundsärskolan omfattar tolv ämnen: bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, modersmål, musik, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, slöjd, svenska och svenska som andraspråk.

Kursplanerna för träningskolan omfattar fem större ämnesområden: estetisk verksamhet, kommunikation, motorik, vardagsaktiviteter och verklighetsuppfattning. Modersmålsundervisning i träningskolan ryms inom ämnesområdet kommunikation.

I kursplanens inledande text, *ämnets syfte och roll i utbildningen*, tydliggörs hur ämnet/ämnesområdet bidrar till att målen i läroplanen uppfylls samt hur det motiveras utifrån olika samhälls- och medborgarbehov.

Mål att sträva mot uttrycker den inriktning undervisningen skall ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper. De tydliggör därmed de kunskapskvaliteter som är väsentliga i ämnet/ämnesområdet. Dessa mål utgör det främsta underlaget för planeringen av undervisningen och sätter inte någon gräns för elevens kunskapsutveckling.

Avsnittet *ämnets karaktär och uppbyggnad* behandlar ämnets/ämnesområdets kärna och specifika egenskaper samt väsentliga perspektiv som kan läggas på undervisningen. Genom att olika ämnen och ämnesområden har olika karaktär beskrivs de på skilda sätt.

Mål att uppnå anger den kunskapsnivå som eleverna efter sina förutsättningar skall ha uppnått då skolgången avslutas. För grundsärskolan finns också mål som eleverna efter sina förutsättningar skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret. En del elever kan naturligtvis i vissa ämnen komma längre i sitt lärande.

Kursplanerna är utformade för att klargöra vad eleverna skall lära sig men lämnar samtidigt stort utrymme för lärare och elever att välja stoff och arbetsmetoder. Kursplanerna anger inte arbetsätt, organisation eller metoder. Däremot lägger de fast de kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla och anger därmed en ram inom vilken val av stoff och metoder skall göras lokalt. På varje skola och i varje klass måste lärare tolka de nationella kursplanerna och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen med utgångspunkt i elevernas förutsättningar, erfarenheter, intressen och behov. Utifrån varje elevs förutsättningar och behov bör en individuell studieplan upprättas. Den bör lägga fokus på det som är möjligt för eleven att utveckla och vara utmanande för elevens kunskapsbildning. Den individuella studieplanen måste ständigt utvärderas, omprövas och revideras.

Gemensamt för alla ämnen i skolan är att de skall förmedla glädje att skapa och lust att fortsätta lära. Så långt det är möjligt skall eleverna få utveckla förmågan att dra slutsatser och generalisera samt förklara och argumentera för sitt tänkande och sina slutsatser. Med utgångspunkt i egna erfarenheter och frågor kan eleven utveckla sitt omdöme och få känsla för vad som är väsentligt.

Både läroplan och kursplaner skall ligga till grund för planeringen av undervisningen. Grundläggande värden som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta skall inte bara genomsyra undervisningen i varje ämne, utan också påverka såväl organisation och samordning av undervisningen i olika ämnen som val av arbetsätt. Målen i läroplanen anger undervisningens inriktning och riktlinjerna anger principerna för hur arbetet skall bedrivas.

I det följande presenteras kursplanerna för grundsärskolan respektive träningsskolan i alfabetisk ordning. Uppdelningen i ämnen/ämnesområden är ett sätt att organisera utbildningens innehåll, men avsikten är inte att skapa gränser mellan dem. Samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling i enlighet med läroplanens värdegrund, mål och riktlinjer.

Intyg och bedömning

Eleverna skall efter avslutad skolgång få intyg om den utbildning de gått igenom. På begäran av vårdnadshavaren kan intyget kompletteras med ett allmänt studieomdöme.

Om en elev i grundsärskolan eller elevens vårdnadshavare begär det, skall betyg sättas. I de fall slutbetyg sätts skall elevens kunskaper bedömas i relation till de mål som anges i kursplanen för respektive ämne. Betyg m.m. behandlas i kapitel 7 i särskoleförordningen.

I träningskolan sätts inte betyg. Detta utesluter dock inte att avstämning och utvärdering skall göras kontinuerligt. Utgångspunkt skall vara uppställda mål i den individuella studieplan som gjorts i samråd med elevens vårdnadshavare.

Bild

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Kunskaper om bild och bildframställning har stor betydelse för arbetet i skolan och för elevernas övriga liv och verksamhet. Bildspråket är en av flera vägar till kunskap och personlig utveckling. I arbetet med bilder gestaltas erfarenheter och produceras kunskap som blir synlig och gripbar och möjlig att förmedla. Genom sin estetiska och kommunikativa karaktär kan bildämnet bidra till att främja skolan som kulturmiljö, kulturarbete i undervisningen samt delaktighet och eget skapande. Bilder och bildarbete är i sig också ett redskap för utveckling och lärande.

Bilder och olika former av konstnärlig gestaltning öppnar möjligheter till att formulera frågor, uppleva och reflektera över egna och andras erfarenheter. De stimulerar även förmågan att kritiskt granska och pröva egna ställningstaganden. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är en viktig förutsättning för att aktivt delta i samhällslivet. Utvecklingen av bildförmågan ökar barns och ungas möjlighet att bilda egna åsikter och att utöva inflytande. Utbildningen hävdar barns och ungdomars rätt att delta i samhällets konstnärliga och kulturella liv.

Utbildningen i ämnet syftar till att utveckla såväl kunskaper om bilden som kunskaper i att framställa, tolka och kommunicera med bilder. Den skall utveckla lust, kreativitet och skapande förmåga, ge allmänbildning inom bildområdet och leda till att eleven skaffar sig en egen ståndpunkt i en verklighet med stort visuellt informationsflöde. Den skall också tillgodose behovet av skönhet och stärka viljan att förbättra den egna miljön.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i bild sträva efter att eleven

- utvecklar sitt kunnande för att främja lust och vilja att på ett personligt sätt framställa bilder med hjälp av hantverksbaserade metoder och tekniker samt metoder inom dator- och videoteknik,

- utvecklar sin förmåga att kommunicera med hjälp av egna och andras bilder och former,
- utvecklar sin förmåga att tolka bilder i skilda sammanhang och se deras olika användningsområden,
- tillägnar sig såväl en bild- och kulturhistorisk allmänbildning som kunskap om arkitekturens och formgivningens betydelse för den egna miljön,
- lär känna kulturverksamhet inom bildområdet och dess yrkesutövare.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Bildområdet har sin egenart som uttrycksform och omfattar allt från barnbild, konstbild och massbild till arkitektur, formgivning och design. Bildspråket kännetecknas av att det är rikt på tekniker och visuella berättarformer. Det är ett språk som uppvisar olika grader av realism och mera symboliska framställningsformer samt rumsliga egenskaper och relationer.

Bilder har framställts och införlivats med människans begrepps värld genom hela hennes kända historia. Bild och bildkonst ger därför unika möjligheter till studier och reflektioner kring människors sätt att tänka, skapa och uppleva sig själva och omvärlden i olika tider och kulturer och utgör en viktig del av det kulturarv skolan skall förmedla.

Bilden har en växande betydelse i informationssamhället. Dagens bild- och mediasamhälle präglas i hög grad av den globala bildkulturen. Bilden har en framträdande plats i kommersiella sammanhang och spelar en viktig roll i opinionsbildningen. Populärkulturen dominerar och styr barns och ungdomars liv och har en medskapande roll i deras sökande efter identitet, kunskap och kultur. I ämnet ingår att granska olika visuella berättarformer och mediernas sätt att framställa klass, etnicitet och kön.

Bilder uppträder i samverkan med andra uttrycksformer som till exempel tal, text och musik inom ramen för ett vidgat textbegrepp. Kommunikationen i dag sker i stor utsträckning genom kombinationer av olika medier.

Bildämnet har sin inriktning mot kunskaper i att skapa bilder och former, bildkommunikation samt i att avläsa och tolka bilder och former i olika samhällens och kulturers traditioner inom konst- och populärkultur. I bildämnet ingår att framställa såväl två- och tredimensionella bilder som rörliga bilder för att utveckla olika sätt att se och skapa. Bild ger möjligheter att experimentera med färger, former och olika material och framställningssätt så att mångfalden och variationsrikedomen upplevs. Att prova sig fram till olika lösningar i

bildarbetet stärker och utvecklar elevernas kreativitet, motorik och begreppsbildning.

Bildämnet utvecklar iakttagelseförmåga och kreativt seende. Det kan handla om att bryta bildens verklighetsprägel och göra bilytan, filmytan och tv-skärmen synlig. Det kan betyda att se och tolka bilden som sådan men också att försöka se de sociala och kulturella mönster som skapar konventioner. Det kan handla om att vända blicken mot skolan som fysisk miljö och att granska den som arkitektur, rum och formspråk, upptäcka nya färg- och formmässiga lösningar samt väcka nyfikenhet, intresse och lust att förbättra.

Inom bildämnet rymms huvudansvaret för elevernas bildspråkliga utveckling samtidigt som alla ämnen har ett ansvar för att skapa en ökad medvetenhet om den visuella världen, bilders olika funktioner i skola och samhälle samt bildarbetets betydelse i elevers lärande.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna framställa bilder och former med hjälp av olika redskap och tekniker,
- kunna berätta eller beskriva något om egna och andras bilder,
- känna till någon bildkonstnär och något om dennes bilder.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna framställa bilder och former med hjälp av traditionella och moderna metoder och tekniker,
- kunna beskriva egna och andras bilder samt berätta om sina upplevelser och känslor inför dem,
- kunna tolka och se skillnader och likheter mellan konstbilder, bilder för reklam och propaganda samt bilder för nyheter och information,
- ha kännedom om några bildkonstnärer och konstverk från skilda tider och kulturer samt känna till några aktuella verksamheter inom bildområdet.

Engelska

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Engelska är modersmål i ett stort antal länder, förmedlar många olika kulturer och är dominerande kommunikationsspråk i världen. Förmåga att använda engelska är viktig vid resor i andra länder och för internationella kontakter av olika slag. Utbildningen i engelska syftar till att utveckla en kommunikativ förmåga och sådana språkfärdigheter som är betydelsefulla för internationella kontakter och för att kunna ta del av den snabba utveckling som sker genom informations- och kommunikationsteknik. Utbildningen i engelska har dessutom som syfte att vidga perspektiven på alla de länder och kulturer där engelska används.

Alla elever behöver beredskap att på egen hand bygga vidare på sina färdigheter efter avslutad skolgång. Ämnet syftar därför också till att eleven skall vidmakthålla och utveckla sin lust och förmåga att lära sig engelska.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i engelska sträva efter att eleven

- utvecklar förståelse av talad engelska i olika situationer,
- utvecklar sin förmåga att delta aktivt i samtal och skriftlig kommunikation,
- utvecklar sin förmåga att tala engelska i olika sammanhang,
- utvecklar sin förmåga att läsa engelska för upplevelser och information,
- utvecklar sin förmåga att skriva engelska för att uttrycka sig och ge information,
- utvecklar sin förmåga att använda hjälpmedel för att lära sig och förstå,
- utvecklar sin kännedom om hur människor lever i länder där man talar engelska,
- blir medveten om mediers påverkan,
- utvecklar sitt sätt att lära engelska och sitt ansvar för lärandet,
- utvecklar sin förmåga att genomföra uppgifter på egen hand och i samarbete med andra.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Det engelska språket och kulturyttringar från engelskspråkiga länder finns inom olika områden i det svenska samhället. Eleverna möter i dag, i skiftande sammanhang, många varianter av engelska utanför skolan: i tv, i filmer, i musikens värld, via internet och datorspel och vid kontakter med engelsktalande.

Ämnet utvecklar elevens förmåga att kommunicera på engelska genom ett för eleven intressant och viktigt innehåll. Då utvecklas samtidigt förmågan att behärska språkets form dvs. ord, fraser, stavning och grammatik. När de egna språkkunskaperna inte räcker till behöver eleven kompensera detta genom att använda omformuleringar, frågor och kroppsspråk. Förmågan att uppfatta likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturella förhållanden i länder där man talar engelska, utvecklas hela tiden. I ämnet ingår att dra nytta av det rika och varierade utbud av engelska som barn och ungdomar möter utanför skolan.

Lärandet i engelska i grundsärskolan karaktäriseras av att eleverna har varierande intressen, sätt att lära och förutsättningar. Ämnet engelska är inte uppdelat i separata moment som lärs in i en given turordning utan knyts i stället till kommunikation på en anpassad språklig nivå och med ett innehåll som är meningsfullt och viktigt för eleverna.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna förstå enkla, muntliga meddelanden inom områden som eleven känner väl till,
- kunna svara på och själv ställa muntliga frågor,
- känna till något om kulturer i ett land där man talar engelska.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna förstå enkla engelska uttryck som förekommer i vardagslivet i Sverige,
- kunna förstå enkla muntliga och skriftliga meddelanden och instruktioner,
- kunna delta i samtal om ämnen som eleven känner till,
- kunna muntligt berätta något,
- kunna skriva enkla meddelanden,
- kunna genomföra enkla muntliga uppgifter i samarbete med andra och på egen hand,
- känna till något om kulturer i några länder där man talar engelska.

Hem- och konsumentkunskap

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i hem- och konsumentkunskap ger kunskaper för livet i hem och familj samt förståelse för det värde dessa kunskaper har för människa, samhälle och natur. Utbildningen ger erfarenheter av social gemenskap, mat och måltider, hygien, boende och konsumentekonomi samt möjligheter att uppleva sammanhang och arbetsglädje. Syftet är att ge vardagslivskompetens och förståelse av att de dagliga handlingarna och vanorna har betydelse för ekonomi, miljö, hälsa och välbefinnande och därmed för möjligheterna till en god livskvalitet.

I det dagliga livet kommer värderingar till uttryck på olika sätt och konflikter kan uppstå mellan tanke, ord och handling. Genom att praktisera verksamheter i hushållet utvecklas medvetenhet om de egna värderingarna och förmåga att göra etiska ställningstaganden. Utbildningen i hem- och konsumentkunskap ger kunskaper för och erfarenheter av att fatta beslut i de valsituationer som uppstår i det dagliga livet i ett hushåll. Ämnet utvecklar förmågan att ur ett hushållsperspektiv se hur information och reklam påverkar individens beslut.

Syftet är att utifrån kunskaper om samspelet mellan hushåll, samhälle och natur kunna möta förändringar och förstå de egna handlingarnas betydelse.

Ett demokratiskt och jämställt samhälle förutsätter att män och kvinnor har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Genom att utveckla ett jämställt arbetssätt i hushållets verksamheter stärks den sociala gemenskapen och den personliga identiteten. Ämnet ger upplevelser och förståelse av hushållsarbetets variation över tid och mellan kulturer. Syftet är att ge beredskap för att leva tillsammans i ett samhälle med mångfald.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i hem- och konsumentkunskap sträva efter att eleven

- utvecklar tilltro till den egna förmågan att självständigt och tillsammans med andra utföra uppgifter i hushållet samt förmåga att reflektera i arbetet,

- praktiserar ett demokratiskt och jämställt förhållningssätt vid utförandet av uppgifterna i hushållet och förstår att detta har betydelse för relationer mellan människor,
- utvecklar förståelse av hur handlingar i hushållet samspelar med hälsa, ekonomi och miljö,
- utvecklar sin förmåga att organisera, tillaga och arrangera måltider samt förståelse av måltidens betydelse för gemenskap, hälsa, kommunikation och kultur,
- förvärvar kunskaper i att skapa och vårda ett hem och utvecklar en insikt om hemmiljöns betydelse ur såväl kulturella och ekonomiska perspektiv som hälsoperspektiv,
- lär sig planera sin vardagsekonomi utifrån egna resurser och förutsättningar,
- utvecklar sin förmåga att granska och värdera information och reklam samt agera i enlighet med övervägda beslut,
- utvecklar kunskaper om olika sätt att leva tillsammans samt historiska och kulturella traditioners inverkan på verksamheterna i hushållet,
- utvecklar sin förmåga till kreativitet i hushållets verksamheter.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

I ämnet hem- och konsumentkunskap fokuseras verksamheterna i hushållet, vilka omfattar social gemenskap, mat och måltider, hygien, boende och konsumentekonomi. Dessa kunskapsområden integreras till en meningsfull helhet.

Genom att utföra olika uppgifter får eleverna erfarenheter av verksamheter i hushållet och förtrogenhet med olika förutsättningar för dessa, såsom information, ekonomiska resurser, arbetsdelning och säkerhetsrisker. I ämnet utvecklas de olika förmågor som behövs för att hantera skilda uppgifter i hushållet. Elevernas hantverkskunnande utvecklas tillsammans med förmågan att kommunicera och agera, självständigt och tillsammans med andra. I ämnet hem- och konsumentkunskap handlar hushållsarbetet både om fysisk aktivitet och om sinnlighet, glädje att skapa, lust och nyfikenhet att fortsätta lära.

Verksamheterna i hushållet är centrala för individens hälsa och välbefinnande och de sker i växelverkan med samhälle och natur. Hälsa och välbefinnande har flera dimensioner: ekonomiska, materiella, fysiologiska och psykosociala. I ämnet hem- och konsumentkunskap är de olika dimensionerna sammanflätade och handlar bland annat om en medveten användning av resurser och om att stärka elevens tillit till sin egen förmåga att handla och att interagera med andra. Hushållsarbetet sker både för eget och andras välbefinnande. Det utförs ofta tillsammans med andra, alla har något att tillföra och alla kan utveckla sin förmåga.

Måltiden är en del av en process, vilken omfattar allt från planering, inköp och tillagning till sopsortering och rengöring. Måltiden i sig rymmer flera olika dimensioner där utgångspunkten är råvaran och arbetsprocessen fram till den färdiga måltiden. I arbetsprocessen utvecklas såväl etiska, estetiska som skapande värden. Språkliga och matematiska färdigheter liksom nyttjandet av informationsteknik används i konkreta, vardagliga och meningsfulla sammanhang, där återkopplingen är förankrad i elevens egna handlingar och sinnesupplevelser.

Genom att utföra skilda verksamheter i hushållet får eleven upplevelser genom olika sinnen: syn, känsel, smak, lukt och hörsel. Elevens grov- och finmotorik utvecklas liksom koordinationsförmågan och den spatials förmågan. Eleven utvecklar också sin begreppsuppfattning såväl inom ämnet som i samverkan med andra ämnen i skolan.

I ämnet hem- och konsumentkunskap läggs stor vikt vid tydliga strukturer, konkretisering, vanor och rutiner. Ämnet ger också möjligheter att uppleva glädje, trygghet, gemenskap och mening i det dagliga arbetet.

Historiska, internationella och kulturella jämförelser ger insikter om traditioner, förändringar och variationer i hushållets verksamheter och relationer mellan människor. Ämnet utvecklar i det sammanhanget även förmågan att reflektera kring frågor om jämställdhet.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna utföra praktiska moment i hushållet,
- kunna använda olika varor, metoder och redskap samt känna till säkerhetsrisker i hushållet,
- kunna arrangera för gemenskap kring måltiden och förstå dess kulturella och sociala värde,
- kunna värdera måltiden med hänsyn till hälsa, hushållsekonomi och miljö,
- kunna samarbeta med andra i arbete med olika uppgifter,
- kunna göra prisjämförelser och kunna ta del av information och veta något om reklamens roll,
- kunna tillämpa ett hygieniskt arbetssätt,
- kunna sortera hushållets avfall.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna planera, tillaga, arrangera och värdera måltider med hänsyn till ekonomi, hälsa, miljö och estetiska värden,
- ha kunskaper om resurshushållning för att kunna välja och använda metoder, redskap och teknisk utrustning för matlagning, rengöring och tvätt i hushållet,
- kunna hantera redskap och utrustning i hushållet på ett för situationen funktionellt och säkert sätt,
- kunna samarbeta med andra på ett jämlikt sätt,
- ha kunskaper om rättigheter och skyldigheter som konsument och veta hur man söker hjälp i konsumentfrågor,
- ha kännedom om skillnaden mellan information och reklam samt kunna använda olika informationskällor,
- kunna förstå samband mellan hygien och hälsa,
- kunna källsortera och agera utifrån ett ekologiskt tänkande.

Idrott och hälsa

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Idrott, friluftsliv och olika former av motion och rekreation har stor betydelse för hälsan. Barn och ungdomar behöver därför utveckla kunskaper om hur kroppen fungerar och hur vanor, regelbunden fysisk aktivitet och friluftsliv förhåller sig till det egna välbefinnandet. Utbildningen i idrott och hälsa syftar till att utveckla elevens fysiska, psykiska och sociala förmåga samt ge kunskaper om den egna livsstilens betydelse för hälsan. Den tillvaratar elevernas naturliga behov av rörelse och fysisk aktivitet. Genom egna upplevelser och erfarenheter kan eleverna utveckla lust och vilja att delta i olika aktiviteter.

Ett grundläggande syfte med utbildningen är också att skapa förutsättningar för alla att delta i aktiviteter på sina egna villkor, att utveckla gemenskap och samarbetsförmåga samt förståelse och respekt för andra. Organiserade fysiska aktiviteter utövas i de flesta kulturer. Därför kan utbildningen i idrott och hälsa ge möjligheter att stärka gemenskapen mellan barn och ungdomar från olika kulturer.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven

- stimuleras till ett bestående intresse för regelbunden fysisk aktivitet samt förstår sambandet mellan fysisk aktivitet och hälsa,
- utvecklar en god kroppsuppfattning,
- utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga och en positiv självbild,
- utvecklar sin rörelseförmåga och lust att röra sig samt stimuleras att i rytm och rörelse ge uttryck för fantasi, känslor och gemenskap,
- utvecklar sin förmåga att leka, motionera och idrotta på egen hand och tillsammans med andra,
- lär känna olika former av lek, dans och idrott i olika kulturer samt får en inblick i idrottens historia,
- utvecklar kunskaper om handlande i nödsituationer,
- utvecklar kunskaper att kritiskt bemöta missförhållanden som kan förekomma i samband med olika typer av fysiska aktiviteter.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet idrott och hälsa har ett brett innehåll. Ämnets kärna är idrott, lek och andra fysiska aktiviteter, utformade så att alla, oavsett förutsättningar, skall kunna delta, erhålla upplevelser och erfarenheter och utvecklas på sina egna villkor. Grundläggande är det breda hälsoperspektivet som innefattar såväl fysiskt och psykiskt som socialt välbefinnande. Ämnet präglas av en helhetssyn på människan, dvs. att kropp, känslor och tankar är beroende av varandra, och kan på så sätt medverka till att elevens kroppsuppfattning utvecklas.

Det är i ämnet naturligt att diskutera såväl hälsofrågor som etiska frågor som hör ihop med idrott och friluftsliv. Tillsammans med kunskap om de avarter och trender som är knutna till vår tids kroppsovningskultur ger ämnet möjlighet att ifrågasätta de idealbilder som sprids via olika medier. I ett etiskt perspektiv ryms också frågor om förståelse för människors olika förutsättningar när det gäller fysiska aktiviteter. Ett kulturellt perspektiv i ämnet speglar såväl egna traditioner och sätt att tänka som synsätt och rörelseuttryck i andra kulturer.

Ämnet förmedlar kunskaper om kost, motion, hygien och ergonomi. Därmed betonas det starka sambandet mellan livsstil, livsmiljö, hälsa och livskvalitet. I ämnet ingår även kunskap om hur man handlar i nödsituationer.

Centralt i ämnet är att stimulera till nyfikenhet och lust att prova nya aktiviteter och därigenom öka möjligheterna för så många som möjligt att finna någon fysisk aktivitet att utöva. Ämnet idrott och hälsa utvecklar allsidiga rörelse- och idrottsfärdigheter samt uppövar koordination, uthållighet, styrka, rörlighet och avspänning. För att främja den motoriska, estetiska och improvisatoriska förmågan kan musik, rytm och rörelse integreras i ämnet.

Ämnet anknyter också till de kulturella traditioner som finns i Sverige när det gäller att vistas i och ta ansvar för naturen. Genom friluftsverksamhet och vistelse i skog och mark får eleverna upplevelser, kunskaper och erfarenheter som kan stimulera till ett fortsatt intresse för friluftsliv, natur och miljö. Genom samverkan med andra ämnen bidrar idrott och hälsa till att göra eleverna intresserade av att vårda och skydda natur och miljö. Samverkan med andra ämnen och med det omgivande samhället kan också hjälpa eleverna att utveckla en aktiv fritid.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- behärska grovmotoriska grundformer, samt kunna utföra enkla rörelser till musik,

- kunna orientera sig i närmiljön och förstå olika lägesbegrepp,
- känna till olika former av friluftsliv,
- ha vattenvana,
- ha erfarenheter av några vanliga idrottsaktiviteter samt känna till något om skaderisker vid idrottsutövning.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- känna till sambandet mellan kost, motion, hygien och hälsa och deras betydelse för en god livsstil,
- kunna delta och samarbeta i lek, dans och idrott,
- kunna genomföra aktiviteter för egen motion,
- kunna orientera sig i kända marker,
- kunna genomföra vistelser i naturen under olika årstider samt känna till allemansrätten,
- kunna simma,
- ha kännedom om livräddande första hjälp,
- känna till något om grundläggande ergonomi,
- känna till något om skaderisker vid idrottsutövning.

Matematik

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i ämnet matematik syftar till att utveckla de kunskaper i matematik som behövs för att lösa konkreta vardagsproblem och fatta beslut i vardagslivets många valsituationer. Utbildningen skall även utveckla förmågan att kunna tolka och använda matematisk information samt ge en grund för studier i andra ämnen, fortsatt utbildning och ett livslångt lärande.

Utbildningen syftar också till att utveckla elevens intresse och tilltro till sin förmåga att använda matematik samt förmågan att kommunicera med matematikens språk och uttrycksformer. Matematiken är en del av vår kultur och utbildningen skall ge eleven insikt i ämnets betydelse och roll i vardagsliv och samhälle. Utbildningen skall även ge eleven möjlighet att upptäcka estetiska värden i matematiska mönster, former och samband samt att uppleva den tillfredsställelse och glädje som ligger i att kunna förstå och lösa vardagliga problem med matematiken som verktyg.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i matematik sträva efter att eleven

- utvecklar intresse för matematik samt tilltro till det egna tänkandet och den egna förmågan att lära sig matematik och använda matematik i olika situationer,
- utvecklar sin förmåga att formulera och lösa vardagsproblem med hjälp av matematik,
- utvecklar sin förmåga att på olika sätt matematiskt lösa ett problem,
- utvecklar färdigheter i grundläggande aritmetik, geometri och statistik,
- utvecklar sin förmåga att använda enkla matematiska modeller,
- utvecklar sin tal-, rums- och tidsuppfattning.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Matematik har vuxit fram inom olika kulturer och har genom en tusenårig utveckling bidragit till det kulturella arvet. Matematiken genomsyrar hela samhället, ofta på ett sätt som är osynligt för den

ovane betraktaren.

Matematikämnet utgår från begreppen tal och rum och studerar begrepp med väldefinierade egenskaper. Det omfattar även skapande, utforskande verksamhet och intuition. Likheter och olikheter mellan olika företeelser observeras och dessa beskrivs i matematiska termer. Problemlösning och kommunikation är en central del av ämnet.

Begreppsförståelse, huvudräkning och taluppfattning är betydelsefullt för att matematiken skall kunna användas i vardagliga situationer. Både i vardagsliv och yrkesliv behöver allt fler kunna förstå och kommunicera om frågor med matematiskt innehåll för att kunna fatta välgrundade beslut. Framgångsrikt utövad matematik innebär en balans mellan kreativa, problemlösande aktiviteter och kunskaper om matematikens begrepp, metoder och uttrycksformer. Problemlösning i matematik är en process med en skapande aktivitet som kräver tid. En del av problemlösningen är att på olika sätt föra en dialog om matematiska idéer och tankegångar. Processen utvecklas i grupp men även individuellt.

Matematikens kraft som verktyg för förståelse blir tydlig då den tillämpas på meningsfulla och relevanta situationer som är välbekanta för eleven. Matematik har nära samband med andra skolämnen. Exempel och erfarenheter hämtas från omvärlden och ger därmed ett vidgat underlag för matematiskt kunnande.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall ha förvärvat sådana grundläggande kunskaper i matematik som behövs för att kunna beskriva och hantera situationer och lösa problem i elevens närmiljö.

Inom denna ram skall eleven efter sina förutsättningar

- kunna jämföra och sortera föremål samt förstå och använda tillhörande matematiska uttryck,
- ha en elementär taluppfattning om naturliga tal,
- kunna utföra elementär addition och subtraktion med hjälp av konkret material eller huvudräkning,
- ha en grundläggande rums- och tidsuppfattning samt kunna känna igen några geometriska figurer och mönster,
- kunna läsa av några klockslag av betydelse för elevens vardag,
- känna till några enheter för längd, massa och volym,
- kunna mäta och väga i praktiska situationer,
- känna igen olika penningvalörer och kunna laborera med dessa,
- känna till miniräknaren som ett tekniskt hjälpmedel.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall ha förvärvat sådana grundläggande kunskaper i matematik som behövs för att kunna beskriva och hantera situationer samt lösa problem som vanligen förekommer i hem och samhälle och som behövs som grund för fortsatt utbildning.

Inom denna ram skall eleven efter sina förutsättningar

- kunna räkna addition och subtraktion med naturliga tal – i huvudet, med hjälp av laborativt material, med hjälp av skriftliga räk-nemetoder eller med miniräknare,
- kunna elementär överslagsräkning,
- känna till multiplikation och division för användning i praktiska situationer,
- praktiskt kunna hantera enkla bråk och decimaltal,
- kunna jämföra och mäta längder, volymer och massor i praktiska situationer,
- känna till några begrepp för tid och ha förståelse av deras inne-börd,
- kunna använda klocka i praktiska situationer, både analogt och di-gitalt,
- känna igen och kunna benämna några geometriska objekt,
- kunna avläsa data givna i enkla tabeller och diagram med anknyt-ning till vardagslivet,
- känna till begreppet slump till exempel i spelsituationer,
- kunna hantera pengar i vardagssituationer,
- känna till begreppet procent.

Modersmål

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i ämnet modersmål främjar elevernas utveckling till flerspråkiga individer med flerkulturell identitet. Utbildningen i ämnet syftar till att ge elever med annat modersmål än svenska möjligheter att utveckla sina kunskaper i modersmålet, stärka sin självkänsla och tydliggöra den egna livssituationen.

Modersmålet är en nyckel till det kulturella arvet. Utbildningen ger kunskaper om ursprungskulturens normer och värderingar, seder och bruk. Detta sker genom att eleven stimuleras att ta del av litteratur, musik, teater och bilder från sin ursprungskultur. Därigenom kan ämnet verka för ökad förståelse mellan olika folk från olika kulturer.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i modersmål sträva efter att eleven

- stärker sin självkänsla och identitet som delaktig i flera kulturer,
- utvecklar sin förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt på modersmålet,
- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa och förstå texter på modersmålet och stimuleras att söka sig till litteraturen som en källa till glädje och kunskap,
- fördjupar sina kunskaper om historia, traditioner och samhällsliv i sin ursprungskultur.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Det centrala innehållet i ämnet modersmål är det aktuella språket samt ursprungslandets kultur och samhälle. Språk, kultur och samhälle integreras i ämnet till en helhet. Utgångspunkten för det språkutvecklande arbetet i ämnet är att läsa, skriva och tala kring elevens egna erfarenheter och delaktighet i flera kulturer.

Ämnet modersmål behandlar kulturen och samhället i ursprungslandet. I detta ingår kunskaper om historia och traditioner men även nutida samhällsförhållanden. Litteraturen och den muntliga traditionen bär en stor del av det kulturella arvet och förmedlar kunskaper och värderingar. Genom att i ämnet arbeta med litteratur skapas möjligheter att få svar på frågor som kan uppkomma hos den som tillhör

flera kulturer. Detta sker i mötet med bl.a. sagor, dikter och prosaberättelser i såväl barn- och ungdomslitteratur som i vuxenlitteratur.

Ämnet har en skiftande karaktär genom att olika modersmål ger olika förutsättningar för studier. Det finns språk som inte har en utpräglad skriftspråkskultur och t.ex. saknar en särskild barn- och ungdomslitteratur. Det offentliga språket och skolspråket kan också vara något annat än det modersmål som används i familjen och i vardagen. Det finns också språk vars alfabet i hög grad skiljer sig från det latinska alfabetet och på dessa språk kan det vara svårare att lära sig skriftspråket. För att i dessa fall åstadkomma delaktighet i den litterära traditionen och den muntliga kulturen måste andra möjligheter än läsning av tryckta texter utnyttjas.

Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även att lyssna, se på film och video, studera bilder och sånger med hjälp av olika medier.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna lyssna på och samtala om vardagsnära saker på ett enkelt språk,
- kunna förstå enkel text,
- kunna muntligt framföra en kortare berättelse eller redogörelse med eller utan stöd av bilder,
- kunna uttrycka känslor och tankar,
- känna till något om den egna kulturens berättelser, sånger och musik, traditioner och högtider.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna delta i samtal och diskussioner,
- kunna läsa och förstå enkel text,
- kunna skriva kortare meddelanden, brev och enkla berättelser,
- känna till några centrala berättelser och författare ur den egna kulturkretsen,
- kunna berätta något om den egna kulturens historia, traditioner och livsvillkor.

Musik

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Musiken är djupt förankrad i människan och genomsyrar i olika former alla kulturer. Musik förenar och engagerar tanke och känsla på ett direkt och omedelbart sätt. Musik påverkar också individen på flera medvetandenivåer och utgör ett viktigt redskap för lärande, rekreation, bearbetning av intryck samt för gestaltning och förmedling av tankar och idéer. Utbildningen i musikämnet syftar till att ge varje elev lust och möjlighet att utveckla sin musikalitet och få uppleva att kunskaper i musik frigör och förstärker den egna identiteten.

I dagens internationella ungdomskultur förenas musik och text, ofta i kombination med bild, till nya uttrycksformer som speglar och påverkar den växande individens livssyn. Utbildningen syftar till att utveckla förmågan att värdera musikupplevelser, att se kulturella skillnader samt till att eleven själv skall bli aktiv genom eget musicerande och skapande.

Musik är en del av kulturarvet. Musikämnet främjar en musikalisk allmänbildning och lägger en grund för delaktighet i skolans och samhällets kulturliv. Ett syfte är att ge ett historiskt perspektiv på musik och förståelse av att musik är ett redskap som kan användas i olika sammanhang, alltifrån vardagligt bruksmusicerande till konstnärligt utövande. Musik är också ett gränsöverskridande språk som främjar förståelse och tolerans människor emellan samt underlättar integration och samverkan i skola och samhälle.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i musik sträva efter att eleven

- utvecklar kunskaper på instrument och i sång som en grund för musicerande enskilt och i grupp,
- utvecklar tillit till den egna sångförmågan och blir medveten om dess utvecklingsmöjligheter och sociala betydelse,
- stimuleras att själv skapa musik för att ge uttryck för tankar och idéer,
- utvecklar sin förmåga till medvetet lyssnande som en väg till musikupplevelser och ökad kunskap,
- använder sina musikkunskaper i gemensamt musicerande för att därigenom utveckla ansvar och samarbetsförmåga,

- tillägnar sig kunskaper om musikens formspråk och uttrycksmedel,
- blir förtrogen med musik från olika epoker, genrer och kulturer och utvecklar förståelse för andra människors musikpreferenser,
- utvecklar sin förmåga att kombinera musiken med andra uttrycksformer som bild, text, teckenspråk, dans, rörelse, drama och teater,
- utvecklar sin förmåga att använda IT som ett stöd både för lärande och musicerande samt som redskap för skapande.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Musiken är en källa till glädje, sinnlighet och gemenskap och kan bidra till individens förmåga att uppleva känslor. Den har betydelse för personlighetsutveckling och lärande. När det gäller grundläggande och vardagsanknutna sammanhang, som tids-, rums- och kroppsuppfattning kan musiken förstärka och utgöra ett komplement i lärandeprocessen. Musiken har även betydelse för såväl den språkliga som den motoriska utvecklingen genom sin variation av uttrycksformer.

Vokalt och instrumentalt musicerande utgör ämnets kärna. Såväl det enskilda som det gemensamma musicerandet bygger upp kunskaper som kan tillämpas i musicerande och musikskapande. Koncentrerat lyssnande, regelbundet återkommande övning samt utveckling av hörförståelse är också medel för den personliga kunskapsutvecklingen och musikupplevelsen.

Musicerande och musikskapande i grupp är ämnets centrala arbetsform. I gruppen övas samarbetsförmåga, uthållighet, ansvarstagande och tolerans. Där utvecklas även kreativitet och förmåga att se och förstå sambanden mellan detalj och helhet. Individuell kunskap utvecklas på detta sätt i samspel med andra. I såväl musicerande som skapande ges också successivt utrymme för utvecklingen av en mer personlig och estetisk medvetenhet hos eleverna. Musikens multinationella karaktär ger eleverna ett större socialt medvetande och en vidgad omvärldsutfattning.

Musikämnet kan tjäna som konkret utgångspunkt för lärande i andra ämnen. Musik och språk bygger båda på ljudkommunikation. Kombinationen text och musik gör det möjligt att uppleva karaktär, budskap och olika känslolägen i musikaliska kompositioner. Musik har också beröringspunkter med matematik genom att många av ämnets begrepp är matematiskt definierade alltifrån taktart och rytm till tonart och ackord.

Utvecklingen av IT erbjuder nya möjligheter till lärande, kommunikation, musicerande och skapande där även elever utan färdigheter på instrument självständigt kan arbeta med musik.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna delta i sång, enkla former av spel på instrument samt dans och rörelseövningar,
- individuellt och tillsammans med andra kunna skapa musik i elementära former,
- ha kännedom om de vanligast förekommande musikinstrumenten och enklare musikaliska begrepp,
- kunna lyssna medvetet på musik och kunna delta i enkla samtal kring denna.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna delta i sång, dans och rörelseövningar samt kunna spela ett instrument,
- kunna använda musik, text och andra uttrycksformer i skapande och improvisation för att gestalta tankar och idéer,
- ha kännedom om olika instrument och elementära kunskaper om begrepp som melodi, ackord, puls, rytm och taktart,
- kunna medvetet lyssna på olika typer av musik och kunna diskutera kring sina musikupplevelser,
- ha kännedom om musik och sång från olika genrer, epoker och kulturer,
- vara medveten om olika ljud- och musikmiljöers påverkan på människan och vikten av hörselvård.

Naturorienterande ämnen

Biologi, fysik, kemi, teknik

Ämnenas syfte och roll i utbildningen

Naturvetenskapen har vuxit fram ur människans behov av att finna svar på de frågor som rör den egna existensen, livet och livsformerna, platsen i naturen och universum. Naturvetenskapen utgör en central del av den västerländska kulturen.

Naturvetenskapen kan både stimulera människors fascination för och nyfikenhet på naturen och göra denna begriplig. Utbildningen skall stimulera till utforskning och reflektion, väcka nyfikenhet och lust att ställa egna frågor samt ge utrymme för upptäckandets glädje och möjlighet att ta ställning i vardagsnära frågor inom det naturorienterande området. Utbildningen syftar till att göra kunskaper och erfarenheter användbara för att främja omsorg om och respekt för natur och medmänniskor.

Ett syfte med utbildningen i de naturorienterande ämnena är att med naturvetenskapen som verktyg förklara egna iakttagelser i vardagen och att utveckla förståelse av frågor om hälsa, miljö, energiförsörjning och jordens resurser. Därigenom kan intresset för naturen öka, vilket kan bidra till en aktiv fritid.

Samhället och vårt sätt att leva präglas i allt högre grad av användandet av tekniska föremål och tekniska kunskaper blir allt viktigare för att kunna fungera tillsammans med den teknik som omger oss. Ytterligare ett syfte med utbildningen är därför att göra vardagstekniken synlig och begriplig. Detta innefattar allt från de enklaste redskapen i hemmet till mer komplexa tekniska system.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i de naturorienterande ämnena sträva efter att eleven

beträffande natur, människa och teknik

- utvecklar sin förmåga att se mönster och strukturer som gör omvärlden begriplig,
- utvecklar kunskap om olika livsformer och deras betingelser,
- utvecklar kunskap om levande organismers samspel med varandra och med sin omgivning,
- utvecklar kunskap om människokroppens byggnad och funktion,
- utvecklar kunskap om pubertetens inverkan på individen,

- får kännedom om hur vardagsteknik påverkat och påverkar människan, samhället och naturen,
- utvecklar kunskap om grundämnen, kemiska föreningar och kemiskt tekniska produkter av betydelse för vardagslivet,
- utvecklar förståelse av materiens oförstörbarhet, omvandlingar, kretslopp och spridning,
- utvecklar kunskap om samhällets energiförsörjning,

beträffande den naturvetenskapliga och tekniska verksamheten

- upplever upptäckandets och experimenterandets glädje och utvecklar lusten och förmågan att ställa frågor om naturvetenskapliga och tekniska fenomen,
- utvecklar sin förmåga att samtala om resultat och iakttagelser genom undersökande verksamhet med anknytning till vardagen,

beträffande kunskapens användning

- utvecklar omsorgen om naturen och ansvar vid dess nyttjande,
- utvecklar sin förmåga att samtala om hälsa, sexualitet och samlevnad,
- utvecklar sin förmåga att samtala om och ta ställning i frågor som rör miljövård och arbetsmiljö,
- utvecklar kunskap om miljö- och säkerhetsfrågor,
- utvecklar förtrogenhet med vardagsnära redskap och arbetsmetoder samt får kännedom om den teknik som i övrigt omger oss.

Ämnenas karaktär och uppbyggnad

I de naturorienterande ämnena återfinns tre aspekter, nämligen kunskap om natur, människa och teknik, kunskap om naturvetenskaplig och teknisk verksamhet samt förmåga att använda sig av dessa kunskaper för att reflektera över värdefrågor, exempelvis miljö- och hälsofrågor.

Kunskap om natur, människa och teknik

Naturvetenskapen är ett sätt att göra naturen begriplig. Den har ofta tagit sin utgångspunkt i vardagliga iakttagelser och upplevelser och har under historiens lopp utvecklat alltmer generaliserade förklaringsmodeller. Den världsbild som då skapas skiljer sig från de världsbilder som uppstår genom andra sätt att beskriva naturen. De naturorienterande ämnena använder sig av vetenskapliga tolkningar i syfte att göra fenomen i vardagslivet begripliga.

Inom ämnena introduceras ekologins begrepp som ger en bild av organismernas samspel med varandra och med sin omgivning. Den biologiska vetenskapens sätt att ordna och systematisera naturens mångfald presenteras. Människan behandlas som biologisk varelse.

Frågor om droger, hälsa och livsstil belyses.

Fysikens förklaringsmodeller bidrar till förståelsen av betingelserna för jordens bildande och för livets uppkomst och fortbestånd samt ger en bakgrund till etiska och existentiella frågor som tar sin utgångspunkt i vardagen.

Kunskaper i kemi är en viktig förutsättning för det moderna samhällets produktion, miljöarbete och hälsovård. Även inom kemins område tar studierna sin utgångspunkt i vardagen och lyfter fram frågor rörande naturresurser och hälsa.

Den tekniska kulturen vilar i hög grad på det praktiska arbetets kunskapstraditioner. Växelspelet mellan människans behov och tekniken samt teknikanvändningens effekter och konsekvenser för individ, samhälle och natur belyses. Grundläggande datakunskap och programhantering utgör en del av vardagstekniken.

Naturvetenskaplig och teknisk verksamhet

Under historiens lopp har vardagliga iakttagelser och funderingar i växelspel med hypotetiskt tänkande och experimentell verksamhet utvecklats till teoretiska modeller. Inom de naturorienterande ämnena utgör dessa modeller verktyg för att synliggöra och bearbeta frågor och känslor som uppstår i kontakten med naturen, tekniken och den egna kroppen.

Naturens mångfald av fenomen förklaras med ett begränsat antal begrepp och teorier. Naturvetenskapliga modeller är stadda i ständig omprövning och förändring. Detta synsätt på naturvetenskap tydliggörs i de naturorienterande ämnena, dels genom användning av ett historiskt perspektiv och dels genom jämförelser med andra kulturers världsbilder. Förklaringar i myter och sagor och äldre tiders naturvetenskap jämförs med vår egen tids uppfattningar och andra kulturers förklaringsätt. De grundläggande antaganden om världen som dessa olika förklaringsmodeller bygger på lyfts fram. På detta sätt tydliggörs också den för alla tider och alla kulturer gemensamma strävan att förstå och förklara naturens fenomen.

En del av den naturvetenskapliga verksamheten karaktäriseras av den experimentella metod som kännetecknas av att hypoteser prövas med hjälp av observationer och experiment. Att själv praktiskt pröva, observera och konstruera är ett fruktbart sätt att erövra en förståelse som är svår att nå på annat sätt. Studierna tar sin utgångspunkt i vardagen och närmiljön. Där ingår såväl naturfenomen som tekniska anordningar. Grundläggande är begrepp som materiens uppbyggnad och egenskaper, kemiska reaktioner, kretslopp och transport.

Kunskapens användning

Många uppgifter ställer i dag krav på naturvetenskapligt kunnande hos var och en, inte minst gäller detta miljö- och hälsofrågor. Genom att kontinuerligt belysa dessa frågor i undervisningen skapas en möjlighet för eleven att utveckla en förmåga att använda naturvetenskapligt kunnande som argument vid ställningstaganden. Därmed tillförs även en känslomässig dimension som kan knyta an till andra former av kreativ verksamhet. Ämnena berör eleverna både som individer och som samhällsmedborgare. Riktmärken för en demokrati är ett kritiskt och konstruktivt förhållningssätt till såväl egen som andras argumentation samt en lyhördhet och respekt för andras resonerang och ställningstaganden. Detta utgör centrala principer också för samtal och diskussioner inom naturvetenskapen.

Synsättet att naturvetenskaplig kunskap är en mänsklig konstruktion och kan utgöra argument för värderande ställningstaganden, beslut och åtgärder är centralt. Till ämnena hör kunskaper om och förmåga att reflektera över naturliga och industriella processer, om framställningen av olika material och deras användning samt om hur återanvändning och återvinning används för att organisera resurshushållningen. Ämnena tar också upp frågor som rör värderingar och intressekonflikter.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

beträffande natur, människa och teknik

- ha kännedom om berättelser om naturen som återfinns i den egna kulturen och i andra kulturer,
- känna igen och kunna beskriva några vanligt förekommande växter och djur i närmiljön och ha kännedom om årstidernas inverkan på deras livscykel,
- känna till några organ i den egna kroppen och deras funktion,
- ha kännedom om människans fortplantning, födelse, pubertet, åldrande och död,
- känna till betydelsen av goda hälsovanor,
- känna till något om himlakropparnas rörelser samt deras betydelse för dygn och årstider,
- kunna göra enklare väderobservationer samt uppmärksamma konsekvenserna av dessa,
- ha egen erfarenhet av att några ämnen kan omvandlas mellan fasta, flytande och gasformiga,
- ha egen erfarenhet av elektricitetens användningsområden och känna till säkerhetsrisker med el,

beträffande den naturvetenskapliga och tekniska verksamheten

- med handledning kunna genomföra enkla experiment samt återkommande observationer i sin närmiljö,

beträffande kunskapens användning

- ha kännedom om risker med hemmets vanligaste kemikalier samt hur de är märkta,
- ha kännedom om grundläggande miljöfrågor och resurshushållning och kunna delta i praktiskt miljöarbete,
- ha vana vid att använda tekniska hjälpmedel.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutats

Eleven skall efter sina förutsättningar

beträffande natur, teknik och människa

- kunna namnge och gruppera några vanligt förekommande växter och djur, samt ha kännedom om deras krav på livsvillkor,
- känna till fotosyntesens, förbränningens och vattnets betydelse för livet på jorden,
- ha kännedom om något kretslopp i naturen samt känna till någon spridningsprocess för materia i luft, vatten och mark,
- ha kännedom om det genetiska arvet och den biologiska mångfalden,
- ha kunskap om sexuallivets biologi, preventivmetoder och sexuell överförbar smitta,
- ha kännedom om några av den egna kroppens organ och organsystem samt hur de fungerar tillsammans,
- ha kunskap om betydelsen av regelbunden motion och goda hälsovanor,
- ha kunskap om beroendeframkallande medels inverkan på hälsan,
- känna till vanliga sjukdomar och mediciner samt olika funktionsnedsättningar,
- ha kännedom om den elektriska kretsen samt förståelse av elsäkerhet,
- känna till några energikällor samt därmed förenade miljö- och säkerhetsproblem,
- ha kännedom om ljudets utbredning och hörseln samt ljusets egenskaper och ögats funktion,
- känna till några grundämnen samt i hemmet vanligen förekommande kemiska föreningar och kemiskt tekniska produkter,
- känna till sambanden mellan himlakropparnas rörelser och effekten av dem,
- känna till några episoder ur naturvetenskapens historia,

beträffande den naturvetenskapliga och tekniska verksamheten

- kunna genomföra observationer i fält samt enklare laborationer och experiment,
- kunna göra en enkel teknisk konstruktion med hjälp av ritning eller liknande stöd,
- kunna hantera en dator och enklare program,

beträffande kunskapens användning

- ha kunskap om resurshushållning i vardagslivet,
- känna till risker med hemmets vanligaste kemikalier samt hur de är märkta och bör hanteras,
- känna till och kunna använda några hjälpmedel som kompenserar verkningarna av begåvningsnedsättning och andra funktionshinder,
- kunna samtala om sexualitet och samlevnad och därvid visa respekt för andras ståndpunkter och för olika samlevnadsformer,
- kunna använda sina kunskaper om naturen, människan och hennes verksamhet som utgångspunkt för samtal om miljövård, arbetsmiljö och hälsa.

Samhällsorienterande ämnen

Geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap

Ämnenas syfte och roll i utbildningen

Kunskaper inom det samhällsorienterande området ger möjligheter att se omvärlden i relation till sig själv och förstå hur människan formar sin värld och även formas av den. Huvuduppgiften för de samhällsorienterande ämnena är att utveckla elevens kunskaper om människan och hennes verksamheter samt om förändringar i landskapet och i samhället på skilda platser och under skilda tider. Syftet är att stimulera till reflektioner över hur andra människor tänker och handlar samt olika företeelser i samhället. Kunskaperna skall öka elevens förmåga att förstå sin egen och andras livssituation, ge inblickar i den etniska och kulturella mångfalden samt öka tryggheten i den egna identiteten. Utbildningen skall också utveckla kunskaper som gör det möjligt att delta, ta ansvar och handla som medborgare i ett demokratiskt samhälle.

Utbildningen skall, förutom grundläggande kunskaper om olika samhällen, förmedla demokratiska värden och stimulera till delaktighet i den demokratiska processen. Ämnena syftar till att ge förutsättningar att förstå egna och andras villkor och värderingar men också till att kunna ta avstånd från och aktivt motverka olika former av förtryck och rasism. Ytterligare ett syfte med ämnena är att utveckla förmågan att söka och granska fakta för att kunna göra egna ställningstaganden. Detta blir alltmer väsentligt i ett samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt och är en förutsättning för att kunna tillägna sig ny kunskap.

Utbildningen syftar således till att utveckla förmågan att förstå och reflektera över sig själv, sitt liv och sin omgivning och utveckla en beredskap att agera ansvarsfullt. I detta ingår att samtala kring frågor om meningen med livet och om vad som uppfattas som rätt och fel i olika situationer.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning inom det samhällsorienterande kunskapsområdet sträva efter att eleven

- utvecklar förståelse av människors levnadsvillkor i olika delar av världen i nutid och förfluten tid,
- utvecklar kunskap om demokratiska värderingar och principer,
- utvecklar kunskap om de mänskliga rättigheterna samt individens rättigheter och skyldigheter,
- utvecklar förståelse av och respekt för andra människors ställningstaganden men uppmärksammar och tar avstånd från handlingar som innebär förtryck och kränkningar,
- utvecklar förmågan att se konsekvenser av sina och andras ställningstaganden och handlingar,
- utvecklar förståelse av hur religioner och andra livsåskådningar i olika tider påverkat samhällen och människor,
- tillägnar sig kunskaper om betydelsefulla historiska gestalter, händelser och epoker,
- utvecklar sin förmåga att hantera vardagsekonomiska frågor,
- utvecklar sin förmåga att använda samhällsservice samt stimuleras att utnyttja närsamhällets fritids- och kulturutbud för en aktiv fritid,
- tillägnar sig kunskaper om fortsatt utbildning, arbetsliv och fritid,
- utvecklar ett ekologiskt tänkande samt förmåga att ta ansvar för miljön,
- utvecklar sin förmåga att använda olika informationskällor och att tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till dessa,
- utvecklar förmågan att gestalta sina kunskaper med hjälp av olika estetiska uttrycksformer.

Det samhällsorienterande kunskapsområdets karaktär och uppbyggnad

De samhällsorienterande ämnena handlar om människan, om den värld som omger henne och om de betingelser som gör det möjligt för henne att kunna leva ett värdigt liv. Utgångspunkter är människans verksamhet och kulturella utveckling genom tiderna i olika politiska, ekonomiska och kulturella sammanhang. I ämnena ingår att stärka elevens rumsuppfattning och ge kunskaper om olika platser och områden samt göra det möjligt för eleven att se sig själv och händelser i nutiden som led i ett historiskt händelseförlopp. I detta ingår en orientering om olika regioners särart och människors skilda levnadsvillkor. Ämnena kan på så sätt bidra till en ökad förståelse av och respekt för olika kulturer, värderingar och sätt att leva.

Den demokratiska värdegrunden utgör utgångspunkt för det svenska samhällets besluts- och rättssystem.

De samhällsorienterande ämnena betonar värdet av samtal och argumentation mellan människor och har ett särskilt ansvar att ta upp och diskutera de demokratiska värdena samt utveckla förmågan att

granska, värdera och ta ställning i samhällsfrågor. Sådan kunskap skall främja viljan att delta i och påverka samhället. I de samhällsorienterande ämnena ingår även kunskaper i ekonomiska frågor. Det gäller allt från att sköta sin egen ekonomi till att förstå hur egna handlingar har med resursanvändningen i samhället att göra.

Ett etiskt perspektiv ingår i all utbildning men får sin särskilda betydelse när det gäller frågor kring demokrati, mänskliga rättigheter samt makt och förtryck i olika former. I ämnena ingår att orientera om olika politiska uppfattningar, men klart ta avstånd från sådana som innebär kränkningar av andra människor. En aspekt i detta sammanhang är kunskaper om olika nationella minoriteters roll i samhället. En grund för tolerans skapas genom förståelse av att företeelser kan uppfattas på olika sätt av olika människor.

Historia skapas varje dag i små och stora sammanhang. Eleverna har själva med sin familj, sin släkt, sin hembygd och sitt land en historia. De företeelser som eleverna möter i hemmet, i skolan och samhället ges en historisk bakgrund och kan på så sätt ingå i ett övergripande sammanhang. Genom kunskaper om huvuddragen i den historiska utvecklingen ökar medvetenheten om tid och tidens gång. Vår tids historia med framsteg och fredssträvanden men också folkmord, såsom Förintelsen, revolutioner och krig hör till det som alla elever skall ha kunskaper om.

De samhällsorienterande ämnena behandlar även olika miljöer som bakgrund och förklaring till människors levnadssätt, vanor och åsikter. I detta ingår den kulturella mångfalden i det svenska samhället, där skilda traditioner, trossystem och sätt att se på livet lever sida vid sida och påverkar varandra. Genom sådana perspektiv bidrar ämnena till förståelse av traditioner, kulturer och religioner som finns i samhället. Förståelse av det svenska samhället och dess värderingar fördjupas genom kunskaper om de kristna traditioner som dominerat i Sverige.

De samhällsorienterande ämnena har förutom ett samhällsperspektiv även ett individperspektiv. Det individuella perspektivet ger möjligheter att bearbeta de egna livsfrågorna. Att diskutera och reflektera över begrepp som identitet, sexualitet, kärlek och jämställdhet ingår i kunskapsområdet liksom samtal om samlevnad, relationer och människosyn och hur detta kommer till uttryck i språkbruket. Inom detta område ingår bland annat att kunna urskilja och bearbeta etiska valsituationer samt att argumentera för och se konsekvenserna av olika ställningstaganden och tillvägagångssätt. Även samlevnad och jämställdhet kan belysas ur såväl ett etiskt och kulturellt som ett livsåskådningsperspektiv. Vardagens etiska frågor och livsfrågor kan vara en utgångspunkt för tankar och diskussion oavsett om dessa uttrycks i religiösa termer eller inte. Erfarenhet av musik, konst, riter och högtider är av betydelse för att underlätta en meningsfull

tolkning av kulturella, religiösa och etiska sammanhang.

Grundläggande för ämnena är att arbeta med en helhetssyn på omvärlden där begrepp och fakta vävs in i ett större sammanhang. Eleven lär successivt känna sin värld och blir förtrogen med likheter och skillnader vad avser levnadsvillkor och miljö i olika områden på jorden. Kunskapsområdet bidrar på så sätt till förståelse av hur människan har utnyttjat och utnyttjar jordens resurser och av de villkor för sitt liv hon skapat förr, skapar i dag och för framtiden. Ämnena delar ansvaret för arbetet med miljöfrågor och överlevnadsfrågor med skolans övriga verksamhet.

Dagens samhälle erbjuder en närmast oändlig mängd av information, som kan inhämtas från olika mer eller mindre vederhäftiga källor via olika kanaler. I de samhällsorienterande ämnena ingår att utveckla insikt i hur olika medier kan användas för att erövra kunskap samt hur de påverkar människan och samhället. Att söka, granska, välja, strukturera, kritiskt värdera, integrera och redovisa information på skilda sätt - i tal, skrift, bild, form, drama, musik och rörelse - är centralt i de samhällsorienterande ämnena och vidgar möjligheterna att lära.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna samtala kring människors likheter och olikheter,
- känna till något om demokrati och kunna delta i några av skolans demokratiska processer,
- kunna samtala om och göra personliga reflektioner kring livsfrågor, etiska problem och konflikter utifrån situationer som uppstår i det dagliga livet,
- känna till något om begåvningsnedläggning,
- känna till jordens form och kunna hitta och benämna några platser och länder på jordgloben,
- kunna göra egna iakttagelser och mätningar om väder och årstider samt förstå begrepp som beskriver dessa förhållanden,
- ha kännedom om grundläggande miljöfrågor och resurshushållning,
- känna till hemortens historia, kultur och geografi samt samhälls-service och fritidsutbud i närmiljön,
- känna till grunddragen i valda delar av den svenska historien,
- känna till några kristna traditioner och berättelser liksom traditioner och berättelser från andra religioner som förekommer i den egna skolan,
- kunna hantera enkla betalningssituationer.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna jämföra sina egna livsvillkor med livsvillkor för människor i andra miljöer och i olika tider,
- kunna samtala om viktiga livsfrågor som berör honom eller henne och relationer mellan människor,
- kunna diskutera frågor som rör sexualitet och samlevnad,
- känna till något om begåvningsnedsättning och dess konsekvenser,
- förstå vad en karta är och hur den kan användas,
- vara förtrogen med jordgloben och känna till olika länders och områdets lägen i förhållande till Sverige,
- känna till grunddragen av klimat- och vegetationszonerna,
- kunna delta i samtal om resurser och miljö och förstå hur det egna handlandet i vardagliga situationer påverkar miljön,
- känna till grunddragen i valda delar av den svenska historien och känna till några olika historiska händelser och skeenden i världen med betydelse för vår egen tid,
- känna till kristendomens påverkan på det svenska samhället samt ha elementära kunskaper om några världsreligioner och livsåskådningar,
- känna till hur en demokrati fungerar och kunna delta i en demokratisk beslutsprocess,
- känna till människors rättigheter och skyldigheter i samhället,
- ha kännedom om hur Sverige styrs och om det svenska samhällets syn på normer och lagar,
- känna till något om privatekonomi samt ha kännedom om olika spar- och betalningsformer,
- kunna söka och bearbeta information och använda den för eget lärande,
- kunna reflektera över hur information och propaganda påverkar människan och samhället,
- kunna använda sig av hemortens samhällsservice samt fritids- och kulturutbud,
- ha kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning och arbete.

Slöjd

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i ämnet slöjd bidrar till elevernas allsidiga utveckling genom att stimulera deras skapande, manuella och kommunikativa förmåga. I ämnet utvecklas kreativitet, nyfikenhet, ansvarstagande och självständighet, liksom tillit till förmågan att lösa problem. Detta kommer till uttryck i slöjdprocessen, som startar i en idé och kan resultera i ett färdigt föremål. Slöjdarbete i textil, trä och metall syftar till att stärka elevens tilltro till den egna skapande förmågan och ge erfarenheter av lust och glädje i arbete med kreativa, manuella uppgifter. Utbildningen i slöjd ger beredskap att klara uppgifter i det dagliga livet.

Slöjduitbildningen syftar även till att utveckla förståelse av hur material, färg och form samt bearbetning av material påverkar ett föremåls praktiska och estetiska värde. I utbildningen ingår kunskaper om miljö- och säkerhetsfrågor och vikten av resurshushållning. Utbildningen ger också, genom kännedom om slöjdtraditioner både förr och nu, insikter i vardagshistoria och jämställdhetsfrågor.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i slöjd sträva efter att eleven

- bygger upp sin självkänsla och tilltro till den egna förmågan att slöjda,
- utvecklar kunskaper och lust till kreativt skapande utifrån egna erfarenheter och intressen,
- utvecklar sin förmåga att planera slöjdarbeten och intresse för att på ett konstruktivt sätt lösa uppgifter, enskilt och tillsammans med andra,
- tillägnar sig praktisk erfarenhet av olika arbetsmetoder, tekniker, verktyg, redskap och informationsteknik vid arbete i slöjdens olika material,

- utvecklar förmågan att ta eget ansvar för sitt lärande,
- bygger upp en handlingsberedskap för att kunna agera utifrån det dagliga livets krav vad gäller jämställdhet, ekonomi och miljö,
- utvecklar intresse och förståelse för slöjden som hantverk och konst genom kännedom om slöjdtraditioner i ett historiskt och kulturellt perspektiv,
- utvecklar förmågan att tillägna sig och använda nya kunskaper, samt att låta sig inspireras av kunskaper från andra områden i sitt skapande arbete,
- utvecklar förmågan att fundera över och göra personliga ställningstaganden kring estetiska, etiska och funktionella värden,
- tillägnar sig kunskaper om säkerhet och god arbetsmiljö.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Kännetecknande för ämnet slöjd är elevernas delaktighet i en skapande process från idé till produkt. Detta helhetsperspektiv skapar förståelse av en produktionskedja, där val av material och arbetsmetoder gör att även frågor om resursanvändning och miljö kommer in i ett naturligt sammanhang.

I slöjdprocessen blir samverkan mellan tanke, handling och produkt naturlig. Slöjdarbete börjar med idéer som på olika sätt bearbetas, åskådliggörs och formges. Ämnet ger eleverna möjlighet att arbeta självständigt och det ligger en naturlig progression i att experimentera och lösa problem. I slöjden kan eleverna prova sig fram till fantasifulla lösningar och våga pröva på nya sätt att ta sig an ett arbete, vilket stärker och utvecklar deras kreativitet och begreppsbyggnad. Att ha egna idéer, att kunna välja olika alternativ och att kunna påverka och vara delaktig i processen från början har stor betydelse för elevernas engagemang och allsidiga utveckling.

Ett slöjdarbete kräver planering och medvetna val, där faktorer som funktion, utseende, hållbarhet, skötsel, ekonomi och miljöpåverkan har betydelse. Genom att välja material och metod för att genomföra ett arbete kan eleverna utveckla sin förmåga att reflektera och tänka konstruktivt för att finna lösningar.

Under genomförandet utvecklar eleverna sin förmåga att arbeta manuellt och blir förtrogna med olika arbetsmetoder och tekniker inom slöjdområdet. Ämnet ger förutsättningar för och tillfällen till lustfyllt arbete med tålmodsprövande uppgifter. Uthålligheten i arbetet övas samtidigt som utrymme ges för kreativt tänkande. Slöjdprocessen har även inslag av rofylldt skapande och koncentration vilket kan ha en positiv inverkan på elevens harmoniska utveckling. Ämnet ger också kunskaper om material och om hur verktyg, redskap och maskiner fungerar samt hur ritningar, mönster och instruktioner kan användas.

Värdering ingår som en viktig del i slöjdprocessen. Eleverna redovisar hur inspiration, idéer, formgivning och olika ställningstaganden har påverkat resultatet. Härigenom utvecklas förmågan att bedöma, värdera och dra slutsatser av arbetsinsatsen.

I slöjdamnet övas både fin- och grovmotorik men även den simultana förmågan. Ämnet bidrar också till begreppsbildning och begreppsutveckling inom såväl slöjd som andra skolämnen.

Slöjden förmedlar delar av kulturarvet. En utgångspunkt för detta kan vara lokala traditioner eller elevers olika kulturella bakgrund. I ämnet kan perspektivet på ungdomars olika kulturella bakgrund och förståelsen av olika kulturyttringar vidgas.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna föreslå idéer till slöjdarbeten och med handledning kunna planera och genomföra ett arbete,
- med handledning kunna välja färg, form och material som passar för uppgiften,
- kunna hantera lämpliga verktyg och redskap vid genomförandet av arbeten i såväl textil- som trä- och metallslöjd,
- kunna följa lätta instruktioner och ta ansvar för det egna arbetet,
- kunna berätta om sina arbeten.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna presentera idéer i ord och bild samt planera och genomföra slöjdarbetet,
- kunna välja material, färg och form och därvid ta hänsyn till ekonomiska, miljömässiga och funktionella aspekter,
- kunna utföra arbeten i textil-, trä- och metallslöjd med olika tekniker och metoder,
- kunna arbeta efter olika instruktioner och kunna hantera verktyg och redskap på ett funktionellt sätt vid genomförandet av arbetet,
- kunna ta initiativ och eget ansvar i slöjdprocessen,
- kunna beskriva slöjdprocessen och de val som har gjorts under arbetets gång samt värdera resultatet.

Svenska

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i ämnet svenska syftar till att utveckla förmågan att tala, lyssna, se, läsa och skriva. Att kunna kommunicera med andra är viktigt för att utvecklas känslomässigt, socialt, kulturellt och intellektuellt. Att kunna samspela med sin omgivning är grunden för kamratgemenskap och delaktighet i samhället. Ämnet bidrar till att eleven lär känna sig själv och sin kultur. Därigenom kan identiteten och självbilden stärkas och förståelse för andra utvecklas.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom att lyssna, läsa och skriva tillägnar sig eleven nya begrepp och lär sig tänka och se sammanhang. Tillsammans med andra ämnen skall svenskämnet utveckla elevens språk så att det blir ett fungerande redskap och en grund för ett livslångt lärande. Svenskämnet syftar därför även till att utveckla tänkande, kreativitet och lust att lära.

Idag används teknik för information och kommunikation inom allt fler områden. Ytterligare ett syfte med ämnet är därför att utveckla förmågan att använda ny teknik för att kommunicera och hämta information.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven

- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att lyssna på och läsa litteratur,
- utvecklar sin lust och förmåga att skapa med hjälp av språket,
- utvecklar språklig säkerhet och vill, vågar och kan använda sitt eget språk,
- fördjupar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor,
- utvecklar sin förmåga att läsa, förstå och uppleva texter samt att söka efter meningsfull läsning,
- utvecklar sin förmåga att förstå kulturell mångfald genom att möta litteratur från Sverige och andra delar av världen,

- utvecklar sin förmåga att skriva läsligt för hand och att använda datorn som hjälpmedel,
- utvecklar sin förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information och bli medveten om mediers påverkan,
- utvecklar lusten att ta aktiv del i fritids- och kulturutbud,
- utvecklar sin medvetenhet om hur det egna lärandet går till.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Svenska är ett kommunikationsämne som ger möjligheter att kommunicera på olika sätt. Språk och litteratur är ämnets centrala innehåll och behandlas som en helhet.

Språket utvecklas i ett socialt samspel med andra. När eleverna använder sitt språk – talar, lyssnar, skriver, läser och tänker - i för dem meningsfulla vardagliga sammanhang kan de utveckla sin språkliga förmåga. Elevernas tidigare erfarenheter är en viktig utgångspunkt för språkarbetet. Tecken som stöd till tal liksom bild, musik och teater kan vara till hjälp och stimulans för att utveckla språket.

Språk är inte bara kommunikation utan också en förutsättning för tänkande. Med språkets hjälp är det möjligt att dra slutsatser, planera, lösa problem eller förstå hur olika saker hänger ihop. En viktig sida av ämnet är att utveckla språket som tankeredskap. Alla ämnen har ett ansvar för att språkutveckling sker, men ämnet svenska har huvudansvaret. Det ingår i ämnet att beakta att förutsättningarna för utvecklingen av språket blir lika gynnsamma för alla elever oavsett kön och social bakgrund.

Språk och kultur hänger nära ihop. I språket finns ett lands historia och kulturella identitet. Ämnet ger läs-, film- och teaterupplevelser av spänning, humor, tragik och glädje att reflektera över och tala om. Litteratur, film och teater öppnar också nya världar, förmedlar erfarenheter och skapar kunskaper om barns, kvinnors och mäns livsvillkor under olika tider och i olika delar av världen. Genom språket och litteraturen skapas möjligheter för eleverna att uttrycka vad de tänker och känner och att få bearbeta livsfrågor.

En viktig del i ämnet är också att tillägna sig och bearbeta texter av olika slag. Med texter menas i detta sammanhang inte bara skrivna och talade texter utan även exempelvis bilder, video och film. I arbetet med texter möter eleverna olika åsikter och värderingar. Ämnet bidrar till att utveckla elevernas omvärldsuppfattning och förståelse för människor med olika kulturell bakgrund. Förmågan till empati och förståelse för det som är annorlunda kan utvecklas. Litteraturen är därför också ett viktigt instrument för att forma motbilder till exempelvis rasism, extremism, stereotypa könsroller och odemokratiska förhållanden.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna läsa och förstå enkel text,
- kunna informera genom att skriva meddelanden,
- kunna lyssna på och samtala med andra,
- kunna berätta om sig själv och sin närmiljö,
- ha kännedom om var man söker information,
- kunna ta del av litteratur anpassad till åldern.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna använda språket som medel för tänkande, lärande och kommunikation,
- kunna läsa enkla texter av olika slag och återge innehållet på ett begripligt sätt,
- kunna diskutera upplevelser av t.ex. litteratur, film och teater,
- kunna skriva egna texter för hand eller med datorns hjälp så att innehållet blir begripligt,
- kunna delta i samtal och diskussioner och lyssna till andras åsikter,
- kunna ta del av och samtala om innehållet i några litterära verk,
- kunna använda olika informationskällor,
- kunna uppfatta variationer i det svenska språket.

Svenska som andraspråk

Kursplan

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i ämnet svenska som andraspråk syftar till att utveckla förmågan att tala, lyssna, se, läsa och skriva på svenska. Att kunna kommunicera och samspela med andra är viktigt för att utvecklas känslomässigt, socialt, kulturellt och intellektuellt. Utbildningen skall stödja den speciella process som inläringen av ett andraspråk innebär och hjälpa eleverna till en vid och varierad språkutveckling. Därmed får de förutsättningar att kunna delta i kamratgemenskapen och samhällslivet på samma villkor som andra.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom att lyssna, läsa och skriva tillägnar sig eleven nya begrepp och lär sig se sammanhang. Tillsammans med andra ämnen skall svenska som andraspråk utveckla elevens språk så att det blir ett fungerande redskap och en grund för ett livslångt lärande. Ämnet syftar därför även till att utveckla tänkande, kreativitet och lust att lära.

Kultur och språk är förenade med varandra. I språket finns ett lands historia och kulturella identitet. Ämnet syftar till att stärka elevens identitet och delaktighet i två kulturer. Därigenom kan även förståelse för andra utvecklas.

Idag används teknik för information och kommunikation inom allt fler områden. Ytterligare ett syfte med ämnet svenska som andraspråk är att utveckla förmågan att använda ny teknik för att kommunicera och hämta information.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska som andraspråk sträva efter att eleven

- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att lyssna på och läsa litteratur,
- utvecklar sin lust och förmåga att skapa med hjälp av språket,
- utvecklar språklig säkerhet och vill, vågar och kan uttrycka sig,
- fördjupar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor,
- tillägnar sig ett rikt ordförråd och förstår och använder sig av detta i sitt dagliga tal,
- utvecklar sin förmåga att läsa, förstå och uppleva texter,

- utvecklar sin förmåga att förstå den svenska kulturen genom att möta t.ex. litteratur, film och teater från Sverige,
- utvecklar sin förmåga att skriva läsligt för hand och att använda datorn som hjälpmedel,
- utvecklar sin förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information och bli medveten om mediers påverkan,
- utvecklar lusten att ta aktiv del i fritids- och kulturutbud,
- utvecklar sin medvetenhet om hur det egna lärandet på ett andraspråk går till.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet svenska som andraspråk präglas av annorlunda förutsättningar än ämnet svenska. Spännvidden i språkbehärskningen mellan eleverna är stor. Eleverna har fått sina första språkliga erfarenheter och kunskaper i och på ett annat modersmål än svenska. I ämnet ingår att utveckla andraspråket så långt det är möjligt och stödda utvecklingen mot aktiv tvåspråkighet.

Språket utvecklas i ett socialt samspel med andra. När eleverna använder sitt språk - talar, lyssnar, skriver, läser och tänker - i för dem meningsfulla vardagliga sammanhang kan de utveckla sin språkliga förmåga. Elevernas tidigare erfarenheter är en viktig utgångspunkt för språkarbetet. Tecken som stöd till tal liksom bild, musik och teater kan vara till hjälp och stimulans för att utveckla språket.

Språk är inte bara kommunikation utan också en förutsättning för tänkande. Med språkets hjälp är det möjligt att dra slutsatser, planera, lösa problem eller förstå hur olika saker hänger ihop. I skolan är svenska undervisningsspråk för de flesta elever. En viktig sida av ämnet svenska som andraspråk är att utveckla språket som tankeredskap även om det för eleverna är ett nytt språk. Det ingår också i ämnet att beakta att förutsättningarna för utvecklingen av språket blir lika gynnsamma för alla elever oavsett kön och social bakgrund.

Språk och kultur hänger nära ihop. Elever med ett annat modersmål är mer eller mindre delaktiga i två kulturer. Kultur i vid bemärkelse innebär ett nätverk av normer, regler och förhållningssätt. Centralt i ämnet svenska som andraspråk är att synliggöra likheter och skillnader mellan ursprungskulturens och det svenska samhällets synsätt och värderingar. Därigenom skapas möjligheter för eleverna att förstå sin omvärld och de värden det svenska samhället och den svenska skolan vilar på.

Litteratur är en viktig del i ämnet och ett medel att förstå världen och sig själv. Ämnet ger läs-, film- och teaterupplevelser av spänning, humor, tragik och glädje att reflektera över och tala om. Genom språket och litteraturen skapas möjligheter för eleverna att kunna ut-

trycka tankar och känslor de saknat ord för på det nya språket och att formulera nya tankar.

En viktig del i ämnet är också att tillägna sig och bearbeta texter av olika slag. Med texter menas i detta sammanhang inte bara skrivna och talade texter utan även exempelvis bilder, video och film. I arbetet med texter möter eleverna olika åsikter och värderingar. Ämnet bidrar till att elevernas omvärldsuppfattning och förståelse för människor med olika kulturell bakgrund kan växa. Förmågan till empati och förståelse för det som är annorlunda kan utvecklas. Litteraturen är därför också ett viktigt instrument för att forma motbilder till exempelvis rasism, extremism, stereotypa könsroller och odemokratiska förhållanden.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna läsa och förstå enkel text,
- kunna skriva korta och enkla meddelanden,
- kunna lyssna på och samtala med andra,
- kunna berätta om sig själv och sin närmiljö,
- ha kännedom om var man söker information.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall efter sina förutsättningar

- kunna använda språket som medel för lärande och kommunikation,
- kunna läsa enkla texter av olika slag och återge innehållet på ett begripligt sätt,
- kunna diskutera upplevelser av t.ex. litteratur, film och teater,
- kunna skriva texter för hand eller med datorns hjälp så att innehållet blir begripligt,
- kunna delta i samtal och diskussioner och lyssna till andras åsikter,
- kunna använda olika informationskällor,
- kunna uppfatta variationer i det svenska språket.

Estetisk verksamhet

Kursplan

Ämnesområdets syfte och roll i utbildningen

Det estetiska ämnesområdet syftar till att väcka lust och inspirera till att skapa, gestalta och uttrycka sig på olika sätt och i olika material både individuellt och i grupp.

För att utvecklas till en självständig individ, som kan göra egna val och påverka sin livssituation, behövs en positiv självbild och en god självkänsla. Det estetiska verksamhetsområdet ger möjligheter att stärka det egna jaget, utveckla tilliten till sig själv och andra samt tilltron till den egna förmågan. En ökad förståelse för egna känslor och reaktioner ger också större förutsättningar för att utveckla empati och förmåga till socialt samspel. På olika nivåer och med olika medel kan erfarenheter och abstrakta företeelser göras synliga, så att förmågan att uppfatta begrepp underlättas. När kunskaper förankras i ett praktiskt arbete vidgas förståelsen av omvärlden och förutsättningarna för att generalisera kunskap ökar.

I alla kulturer finns estetiska värden och traditioner som skolan kan förmedla genom den estetiska verksamheten. Ett syfte är att ge möjlighet till igenkännande och förankring i kulturen så att delaktighet och gemenskap i samhället ökar. Ämnesområdet skall stimulera eleven att ta tillvara samhällets kulturella utbud och ge upplevelser som berör och berikar livet.

Ämnesområdet kan genom sina variationsrika möjligheter skapa möten med andra människor och kulturer. Ett syfte är att främja tolerans och förståelse så att samverkan och integration i samhället underlättas.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning inom ämnesområdet estetisk verksamhet sträva efter att eleven

- utvecklar nyfikenhet och mottaglighet för intryck från omvärlden,
- utvecklar tilltro till den egna förmågan att uttrycka sig genom bild, musik och rytmik samt lek och drama,

- utvecklar sin förmåga att kommunicera med hjälp av olika estetiska uttrycksmedel,
- utvecklar sin förmåga till socialt samspel och samarbete genom att delta i olika skapande aktiviteter,
- utvecklar förståelse av såväl egna som andra människors känslor och reaktioner,
- utvecklar sin förmåga att betrakta och tolka olika estetiska uttrycksmedel,
- utvecklar sin förmåga att uppfatta begrepp rörande olika materials färg, form, struktur, konsistens och användningsområden,
- utvecklar känsla och förståelse av kulturella och estetiska värden,
- får uppleva samhällets kulturella utbud.

Ämnesområdets karaktär och uppbyggnad

Inom det estetiska ämnesområdet finns möjlighet att väcka lust och nyfikenhet samt ta vara på elevens fantasi och stimulera vilja och förmåga att kommunicera. Estetisk verksamhet tillhandahåller många olika redskap där eleven, oavsett begåvningsnivå eller funktionshinder, ges möjligheter att såväl berätta och uttrycka sig som att ta emot andra människors uttryck. Inom ämnesområdet finns ett gränsöverskridande språk som kan överbrygga såväl tid och kultur som individuella olikheter. Ämnesområdets variationsrikedom ger eleven många olika möjligheter att hitta sina känslor och utveckla självkänedom och förståelse av egna och andras reaktioner. Det ger också möjlighet att lyssna, se och känna på samt reflektera över miljöns utformning och betydelse för trivsel och arbetslust.

I skapande aktiviteter finns stora möjligheter att arbeta ämnesövergripande. Alla sinnen används vilket bidrar till att gamla och nya erfarenheter kan bearbetas. När eleven, oberoende av funktionsnivå, får många varierande upplevelser och sinnesintryck stimuleras elevens egen aktivitet och förutsättningar för lärande och utveckling ökar. Grundläggande verksamheter inom ämnesområdet är bild, musik och rytmik samt lek och drama.

Bildområdet har många olika uttrycksformer och kännetecknas av många olika material, tekniker och användningsområden. Bildskapandet ställer inga krav på ett bestämt resultat utan skall ses som ett medel som eleven kan använda sig av för att uttrycka tankar, känslor och upplevelser. Genom bilden förmedlas ett budskap. Den är kommunikativ till sin karaktär och kan ersätta och komplettera det verbala språket i många situationer. Bilder förstärker minnesfunktionerna och med hjälp av IT och tekniska hjälpmedel kan man inom ämnet, på ett direkt och omedelbart sätt, bekräfta upplevelser, befästa ny erfarenhet och kunskap samt utveckla samspel.

Musik påverkar både kropp och själ och för oss närmare våra känslor. Den är variationsrik och omedelbar till sin karaktär och har många olika funktioner. Musik kan ha en lugnande effekt som i en skön, avslappnande miljö kan få spänningar att lossna. Annan musik ökar aktiviteten och rörelsebehovet, stimulerar fantasin, ökar koncentrationen och underlättar tänkandet. Musik och rytmik kan bekräfta och synliggöra eleven. Musik förenar människor och olika kulturer samt engagerar tanke och känsla på ett direkt och omedelbart sätt. Vägar till kontakt och kommunikation öppnas så att samspel och gemenskap skapas. Rytmik gör det möjligt att uppleva puls, takt, rytm och rörelse i den egna kroppen och att vara mottaglig för sådana intryck utifrån. Rytmik ger eleven impulser till att själv röra sig och att medverka och känna glädje i skapande av rytm, rörelse och dans. Musik och rytm känns i hela kroppen och kan tillsammans med språkets melodi och rytm användas vid språkuppbyggnad och talträning.

Leken är till sin karaktär spontan och intuitiv. I leken sammanvävs känsla, vilja och tanke. Den är till sitt väsen en betydelsefull och lustfylld aktivitet som används för att skapa mening i tillvaron. Lek och kreativitet är en förutsättning för dramatiskt skapande. I leken och i dramaövningar kan eleven delta oavsett funktionsnivå och få möjlighet att bli bekräftad som individ. Här kan eleven samspela med andra, möta egna och andras känslor samt utveckla förmågan att kommunicera. Drama kan utgå från vardagliga händelser och individuella behov eller från sagor, pjäser och fantasier. Inom ämnesområdet ingår att kunna träda in i olika roller och använda rekvisita och annat material som verktyg för att bearbeta upplevelser och erfarenheter.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall ha utvecklat förmåga att genom något estetiskt uttrycksmedel ta emot och uttrycka viljor, tankar och känslor.

Inom ramen för detta skall eleven efter sina förutsättningar

- kunna använda olika material och tekniker för att skapa bilder och föremål,
- kunna medverka i skapande av ljud, rytm och musik,
- kunna medverka i dramaaktiviteter där röst, mimik, gester eller föremål används,
- kunna bekräfta eller visa på känslor och upplevelser med hjälp av modern teknik och estetiska uttrycksmedel,
- kunna tolka, använda och kombinera enkla symboler och bilder i ett kommunikativt syfte,
- kunna medverka i estetisk utformning av den närmaste miljön både till vardags och fest,

- ha kännedom om såväl traditionella som nya sånger och musikstycken,
- känna till något om samhällets kulturella utbud i form av film, teater, musik och konst,
- kunna använda cd-spelare, video och andra tekniska hjälpmedel för att lyssna på musik och se film,
- kunna göra ett personligt val av aktiviteter som berikar fritiden.

Kommunikation

Kursplan

Ämnesrådets syfte och roll i utbildningen

Kommunikation är en förutsättning för samspel med andra människor. Att bygga upp en vilja att kommunicera är av grundläggande betydelse för den individuella utvecklingen och för att utveckla relationer. Ämnesrådets syfte är att oberoende av grad och kombination av funktionshinder utveckla elevens förmåga att kommunicera.

Budskapet i kommunikationen kan uttryckas i verbal form såsom tal, teckenspråk och skrift samt i icke-verbal form såsom blick, mimik, gester, kroppshållning, röstvariation, tecken som stöd till tal och bilder. Kommunikation är av stor betydelse för elevens utveckling av identitet och självförtroende och för att uppleva gemenskap. Ämnesområdet syftar till att i samverkan med andra ämnesområden ge eleven redskap för att minnas, för eget tänkande, kreativitet och fantasi. Detta har stor betydelse för problemlösning, för bearbetning av emotionella problem och för förståelse och tolkning av omvärlden. Kommunikation är viktig för allt lärande och för elevens fortsatta liv och verksamhet.

Det mest förekommande medlet för kommunikation i samhället är det talade och skrivna språket, ofta tillsammans med symboler och bilder. Att kunna läsa, förstå och skriva och att kunna tolka symboler och bilder ger förutsättningar att utveckla kunskap om samhället och förmåga att hantera tillvaron. Ett syfte inom ämnesområdet är att utveckla en verbal språklig förmåga och därmed en ökad delaktighet i samhället.

Språk och kultur är förenade med varandra. Utbildningen ger kulturella upplevelser genom litteratur, musik, film och teater samt tillfälle att bearbeta dessa upplevelser. Ett syfte är att utveckla förståelse för människor med olika bakgrunder och med olika förutsättningar och livsvillkor.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning inom ämnesområdet kommunikation sträva efter att eleven

- utvecklar sin vilja att kommunicera,
- utvecklar tilltro till den egna förmågan att påverka och att förstå andra,

- utvecklar sin förmåga att samspela med andra,
- fördjupar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor samt att reflektera och värdera,
- erövrar redskap för tänkande, lärande, kontakt och påverkan genom verbal och icke-verbal kommunikation,
- utvecklar sin fantasi och lust att skapa med hjälp av språket, individuellt och i samarbete med andra,
- utvecklar en språklig säkerhet i tal, alternativ till tal och i skrift för att vilja, våga och kunna uttrycka sig i olika sammanhang,
- utvecklar förståelse av grundläggande kommunikativa mönster och strukturer,
- använder individuella kommunikationshjälpmedel,
- utvecklar sin förmåga att skriva med eller utan hjälpmedel,
- utvecklar sin förmåga att tolka symboler och bilder samt att läsa och förstå skriven text.

Ämnesområdets karaktär och uppbyggnad

Samspel med andra människor är centralt för utvecklingen av den kommunikativa förmågan. Kommunikation har stor betydelse för att tillfredsställa grundläggande behov av trygghet och gemenskap och för att bli bekräftad och accepterad.

Ämnesområdet behandlar såväl icke-verbala kommunikationssätt som verbala. Kommunikation kan vara medveten och avsiktlig men också omedveten och oavsiktlig. För att kunna påverka och förstå andra krävs att eleven har ett kommunikationssätt som andra förstår och att andra har ett kommunikationssätt som eleven förstår. En omfattande repertoar av icke-verbala uttrycksmedel är av grundläggande betydelse för att utveckla verbal språklig förmåga. Inom ämnesområdet tillgodoses därför elevens behov av olika icke-verbala uttrycksmedel. Inom området finns stora möjligheter att ta tillvara och använda olika uttrycksmedel i kombination med varandra. En miljö som präglas av lyhördhet och intresse för vad eleven vill uttrycka stimulerar utveckling av en verbal språklig förmåga.

Den kommunikativa utvecklingen är en kontinuerlig, dynamisk process där det inte alltid finns klara gränser mellan olika utvecklingsnivåer. I samspelen med andra människor kan ömsesidig anpassning utvecklas. Turtagning, intentionalitet, medvetenhet, symboler och språkliga system förbereds, lärs in, nyanseras och befästs under lång tid. Ämnesområdet behandlar såväl innehåll som användning och form, det vill säga vad man kommunicerar, varför man kommunicerar samt de redskap som används i kommunikationen.

För att utveckla sitt språk behöver eleven upptäcka och bli medveten om sina egna språkkunskaper och sin egen förmåga att använda språket. Språkkunskaper byggs upp genom att man använder språket

och utvecklar förståelse för hur språket används.

Ämnesområdet rymmer stora möjligheter till samverkan med övriga ämnesområden. Inom alla ämnesområden ryms ett ansvar för att utveckla elevens förmåga att kommunicera.

Mål som eleverna skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall ha förvärvat en identitet som kommunicerande part samt ha en fungerande verbal eller icke-verbal kommunikation.

Inom ramen för detta skall eleven efter sina förutsättningar

- kunna kommunicera för att påverka sin omgivning och för att bearbeta erfarenheter,
- kunna inleda, uppehålla och avsluta kommunikation,
- kunna tolka konkreta föremål som signaler, enstaka tecken, ord eller andra språkliga symboler,
- kunna tolka en kedja av signaler eller språkliga symboler,
- kunna kommunicera med hjälp av tal, tecken, skrift eller annat symbolspråk eller med en kombination av flera,
- kunna fråga, svara, beskriva, berätta och planera,
- kunna använda individuella kommunikationshjälpmedel,
- kunna läsa enkel text och skriva enkla meddelanden,
- kunna uppfatta språket i vardagssamtal, litteratur och media,
- kunna använda dator som hjälpmedel för att skriva och för att hämta information.

Motorik

Kursplan

Ämnesområdets syfte och roll i utbildningen

Ämnesområdet motorik syftar till att tillvarata, upprätthålla och utveckla såväl elevens fysiska som psykiska och sociala förmåga. Kroppen är individens redskap i utforskande av omvärlden och ämnesområdet skall ge motoriska erfarenheter för att utveckla såväl förståelse av rumsliga begrepp som förmåga att orientera sig i närmiljön och samspela med andra.

Motoriska färdigheter behövs för att utvecklas till en självständig individ som kan kommunicera och påverka sin situation. Ett syfte är att öka elevens möjligheter att genomföra vardagliga aktiviteter. Ett ytterligare syfte är att öka elevens rörelsefrihet och förutsättningar för kommunikation.

Deltagande i gruppaktiviteter ger upplevelser av lust, glädje och gemenskap och utvecklar samarbetsförmåga, respekt och förståelse för andra människor. Ämnesområdet syftar därför också till att lägga en grund för en varierad och aktiv fritid och väcka nyfikenhet och intresse för olika aktiviteter där eleven kan delta på sina egna villkor. Ämnesområdet kan fungera som en bro mellan barn och ungdomar i ett mångkulturellt och integrerat samhälle.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning inom ämnesområdet motorik sträva efter att eleven

- upptäcker och utvecklar sin rörelseförmåga,
- utvecklar kunskap om den egna kroppen och en positiv kroppsuppfattning,
- utvecklar sin förmåga att utföra medvetna och avsiktliga rörelser,
- utvecklar sin förmåga att i rytm och rörelse ge uttryck för fantasi, känslor och gemenskap,
- lär känna olika former av lekar, danser, idrottsaktiviteter och friluftsliv,
- utvecklar sin förmåga att leka och idrotta på egen hand och tillsammans med andra,
- utvecklar sin förmåga att samarbeta,
- utvecklar kunskap om sambanden mellan rörelse, kost, hälsa och hygien.

Ämnesområdets karaktär och uppbyggnad

Människans kropp är byggd för rörelse och behöver fysisk aktivitet för att fungera väl. En funktionell fysisk förmåga ger tillsammans med en god kroppsuppfattning förutsättningar för hälsa och välbefinnande.

Ämnesområdet bygger på en helhetssyn där kropp, känslor och sinnen i samverkan ligger till grund för utvecklingen av elevens kroppsuppfattning. Kroppsuppfattning innebär att känna till kroppens olika delar och att uppleva och förstå den egna kroppens funktion och förmåga. En god kroppsuppfattning stärker självkänslan och identiteten och ligger till grund för förmågan att utföra medvetna och avsiktliga rörelser.

I ämnesområdet ingår utveckling av fin- och grovmotorik, balans, koordination av rörelser samt kondition och styrka. Rörelseerfarenheter i olika situationer och sammanhang underlättar förmågan att generalisera kunskap. Grundläggande motoriska rörelser, lek, dans och idrott samverkar till att utveckla en funktionell fysisk förmåga. Fysiska aktiviteter ger möjlighet till många olika upplevelser av lust, glädje och gemenskap.

Friluftsverksamhet och vistelse i naturen ingår också i ämnesområdet och erbjuder olika upplevelser och tillfällen till varierad fysisk aktivitet. Kunskap om naturen och utveckling av känsla och ansvar för den är en del av vårt kulturarv som ämnesområdet förmedlar.

Samverkan med andra ämnesområden ger ökade möjligheter att använda och utveckla de motoriska färdigheterna i många olika situationer och sammanhang. Därigenom ökar elevens förutsättningar för delaktighet i samhället.

Mål som eleven skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall ha förvärvat ett funktionellt sätt att röra sig.

Inom ramen för detta skall eleven efter sina förutsättningar

- ha kännedom om sin kropp,
- behärska olika motoriska grundformer,
- kunna utföra rörelser med balans och kroppskontroll med eller utan hjälpmedel,
- kunna orientera sig i sin närmiljö,
- ha vattenvana samt kunna förflytta sig i vatten,
- kunna delta i lek, dans, idrott och andra fysiska aktiviteter på egen hand och tillsammans med andra,
- kunna använda personligt anpassade hjälpmedel för att kommunicera, uttrycka personliga behov och önsknings samt för att förflytta sig,

- ha deltagit i friluftsliv under alla årstider,
- ha kännedom om hur kost och rörelse påverkar hälsa och välbefinnande.

Vardagsaktiviteter

Kursplan

Ämnesområdets syfte och roll i utbildningen

För att aktivt kunna delta i vardagslivet och uppnå en god livskvalitet behövs kunskaper som främjar ett självständigt agerande. Ämnesområdets syfte är att utveckla förmågan att ta initiativ, planera och fullfölja uppgifter som har betydelse i det dagliga livet. I detta ingår att bli förtrogen med redskap och arbetsmetoder som förekommer i hemmet och skolan. Ämnesområdet syftar också till att ge eleven perspektiv på sig själv i relation till andra människor och till den omgivande miljön.

Ämnesområdet skall ge kunskap om såväl betydelsen av att sköta den egna kroppen som hur man sköter den och dess funktioner. Ett syfte är att utveckla elevens känsla för sin egen och andras integritet. En förutsättning för alla aktiviteter som rör den egna kroppen är att elevens integritet respekteras.

Ämnesområdet syftar också till att utveckla kunskap om växter och djur i naturen och att genom olika naturupplevelser utveckla förståelse för vikten av att värna om livet i naturen. Erfarenhet av naturen ger förutsättningar för att kunna delta i aktiviteter i naturen på sin fritid. Det är väsentligt att eleven får upplevelser av flera olika fritidsaktiviteter och intresse för att utveckla en eller flera sådana.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning inom ämnesområdet vardagsaktiviteter sträva efter att eleven

- utvecklar självständighet i det som rör den egna personen,
- medverkar i vardagliga situationer som är viktiga för det sociala livet,
- utvecklar förståelse av sambandet mellan mat, hygien och hälsa,
- utvecklar sin förmåga att hantera vardagliga föremål och material på ett funktionellt sätt,
- deltar i olika sociala sammanhang och utvecklar förståelse för sin egen livssituation,
- tillägnar sig kunskap om grundläggande mänskliga rättigheter och skyldigheter,
- utvecklar förståelse av andra människors skilda livssituation,
- utvecklar intresse för och kunskap om natur och miljö,

- utvecklar intresse för någon fritidsaktivitet,
- utvecklar sin bild av närmiljön, dess natur, historia, kultur och traditioner.

Ämnesområdets karaktär och uppbyggnad

Att medverka i vardagliga situationer ökar medvetenheten om omvärlden och delaktigheten i det som sker. Möjligheten till utveckling av den personliga integriteten och därmed möjligheterna till ett meningsfullt liv ökar när eleven kan medverka i eller självständigt utföra aktiviteter som rör den egna personen och närmiljön samt orientera sig i en vidare omvärld. Ämnesområdet vardagsaktiviteter innefattar grundläggande färdigheter, vardagsmiljö och omvärldskunskap.

Grundläggande färdigheter omfattar dagliga aktiviteter i samband med mat, hygien och klädsel. Varje skoldag innehåller en mångfald situationer där det ges naturliga tillfällen till inläring inom dessa områden. Kunskapen utvecklas och befästs i konkreta inläringssituationer i det sociala livet och i kontakt med samhället.

Vardagsmiljö innefattar kunskap av betydelse för att fungera självständigt i skolan och i hemmet. I ämnesområdet ingår att ge eleven möjlighet att upptäcka och förstå egenskaper hos olika material och redskap och tillfälle att tillägna sig kunskap om olika användningsområden för dessa.

Omvärldskunskap behandlar elevens möjligheter att se sig själv i relation till omvärlden. Även genom aktiviteter utanför skolmiljön vidgas elevens omvärld och nya kunskaper kan erövas. Att vara medveten om sina känslor och att kunna hantera nära relationer är väsentligt i ämnet. Därför är det centralt att bearbeta egna livsfrågor såsom kärlek, sexualitet och samlevnad. I omvärldskunskap är en naturlig utgångspunkt elevens egen historia när frågor som rör samspelet mellan människa, natur och miljö behandlas. Genom att vistas i olika miljöer och prova olika färsätt utvecklas elevens självständighet. Erfarenhet av olika fritidsaktiviteter ger förutsättningar att berika fritiden.

Mål som eleven skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall ha förvärvat förmåga att medverka i egna, dagliga rutiner och ha erfarenhet av miljöer som främjar delaktighet i samhället.

Inom ramen för detta skall eleven efter sina förutsättningar

- kunna medverka vid hygienesituationer, måltider och klädsel,
- kunna agera självständigt i olika matsituationer, sköta sin personliga hygien och variera sin klädsel efter behov,

- kunna genomföra olika uppgifter i hushållet,
- kunna hantera material och redskap som behövs i vardagliga situationer,
- kunna agera i skilda miljöer och förstå hur eget agerande påverkar samvaron,
- känna till vanliga olycksrisker,
- kunna delta i aktiviteter i närmiljön samt kunna använda olika färdmedel,
- ha någon kännedom om samhällsservice, kultur- och fritidsutbud samt några olika arbetsplatser,
- ha kännedom om sin familj och släkt samt om sin hemort och Sverige,
- känna till något om demokrati och kunna delta i gemensamma beslut,
- kunna något om olika naturtyper och deras växt- och djurliv,
- kunna något om fortplantning, födelse, pubertet, åldrande och död.

Verklighetsuppfattning

Kursplan

Ämnesområdets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen inom ämnesområdet syftar till att utveckla strategier och ge redskap för att hantera tillvaron. Erfarenheter och sociala kontakter skall utveckla kunskap om omvärlden och ge förutsättningar för utveckling av självständighet och förmåga att reflektera, värdera och välja.

Uppfattningen av verkligheten är individuell och föränderlig beroende på samspelet mellan elevens förutsättningar och yttre stimulans. Elevens uppfattning om verkligheten kan utvecklas i alla situationer, i alla miljöer och under hela livet. Kunskapen skall kunna överföras från en situation till en annan och kunna användas i olika miljöer. Ämnesområdet verklighetsuppfattning ger grundläggande kunskap om tid och rum, kvalitet, kvantitet samt orsak och verkan. Dessa kunskaper gör det möjligt att utveckla förståelse av begrepp och företeelser som gör det lättare att agera och vara delaktig i samhället.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning inom ämnesområdet verklighetsuppfattning sträva efter att eleven

- utvecklar sin förmåga att jämföra, reflektera, värdera och välja,
- utvecklar förståelse av konsekvenser av eget och andras handlande,
- fördjupar sin förmåga att strukturera händelser och skeenden i tid och rum utifrån egna erfarenheter och i samspel med andra,
- utvecklar sin förmåga att använda tekniska hjälpmedel,
- utvecklar tilltro till den egna förmågan att påverka sin situation,
- tillägnar sig strategier för att söka kunskap,
- utökar och utvecklar sina relationer i skolan, på fritiden och i hemmet,
- utvecklar sin förmåga att använda sina kunskaper i olika situationer.

Ämnesområdets karaktär och uppbyggnad

Verkligheten har upplevts och upplevs olika i olika tidsepoker, kulturer och samhällsklasser.

Kön, social bakgrund, etnicitet och funktionshinder är förhållanden som färgar uppfattningen av verkligheten. Elever med ett annat modersmål än svenska blir mer eller mindre delaktiga i två kulturer. Kultur i vid bemärkelse innebär ett komplicerat nätverk av osynliga normer, regler och förhållningssätt. Forskning och upptäckter lär oss nya sätt att hantera omvärlden. Globalisering, informationsteknik, miljöförstöring och kretsloppstänkande är faktorer som alltmer påverkar vårt sätt att leva.

Ämnesområdet verklighetsuppfattning skall ses som en helhet, som innefattar aspekterna rum, tid, kvalitet, kvantitet samt orsak och verkan. Dessa aspekter samverkar och påverkar varandra och ger tillsammans en uppfattning om omvärlden.

Rumsuppfattningen behandlar plats, läge och riktning och hur de förhåller sig till varandra. På så vis bildas uppfattningen av ett tredimensionellt rum där platser och föremål befinner sig framför, bakom, över, under, på, i eller bredvid varandra.

Tidsuppfattningen behandlar begrepp såsom rytm, ordningsföljd, varaktighet, dåtid och nutid. Erfarenhet av olika händelser relaterade till tidsbegrepp ger förutsättningar att utveckla såväl kunskap om tillvaron som självständighet i tanke, ord och handling.

Kvalitetsuppfattningen rör utseende och egenskaper hos olika föremål. Alla sinnen används för att upptäcka likheter och olikheter, jämföra, hantera och benämna olika föremål och material. Därigenom kan kunskap utvecklas om egenskaper hos föremål och förståelse för hur de skall användas.

Kvantitetsuppfattningen behandlar begrepp som rör storlek, antal, mått och vikt samt pengars olika valörer och värde. Erfarenheter i naturliga och för eleven meningsfulla sammanhang gör det möjligt att utveckla kunskap som är direkt användbar i nuet och en grund för fortsatt utveckling.

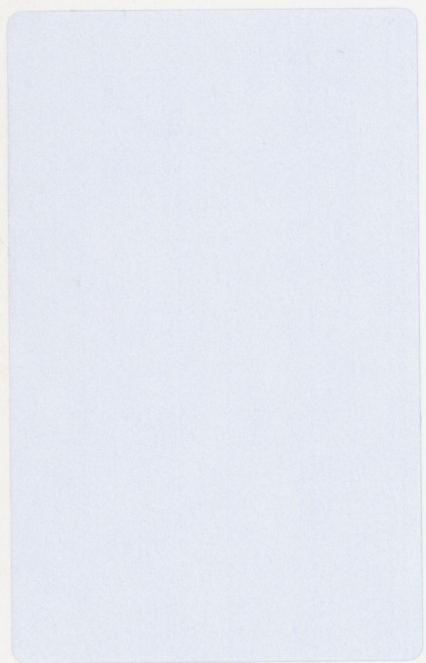
Orsaksuppfattningen behandlar sambanden mellan handlingar och händelser. Erfarenheter av vad egna och andras handlingar leder till och varför olika händelser inträffar ger möjlighet att utveckla kunskap om orsakskedjor. Dessa erfarenheter är en förutsättning för att utveckla förmåga till socialt samspel och för att kunna påverka sin situation. Såväl förståelse av orsak och verkan som kunskap om omvärlden har betydelse för att utveckla självständighet och språklig förmåga.

Mål som eleven skall ha uppnått då skolgången avslutas

Eleven skall självständigt och på eget initiativ kunna utföra en handling för att uppnå ett bestämt syfte.

Inom ramen för detta skall eleven efter sina förutsättningar

- kunna ordna situationer i följd samt använda olika tidsbegrepp,
- förstå läges-, riktning- och avståndsförändringar och begrepp för detta,
- kunna välja föremål och använda begrepp i olika situationer och miljöer samt förstå användningsområden och egenskaper,
- kunna göra val och kunna påverka sin situation,
- kunna jämföra olika mängder samt storleksordna, räkna objekt och lösa enkla abstrakta problem,
- känna igen geometriska former,
- förstå att pengar har ett värde och kunna skilja på olika valörer,
- visa tydliga reaktioner på handlingar och händelser samt reflektera över konsekvenser av olika handlingar,
- arbeta i olika grupper och kunna samspela med andra,
- vara van vid och kunna hantera tekniska hjälpmedel.

FRITZES
OFFENTLIGA
PUBLIKATIONER

POSTADRESS 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-690 91 91, TELEFON 08-690 91 90
E-POST order.fritzes@liber.se
INTERNET www.fritzes.se
ISBN 91-38-31955-1